

ДВАНЦЯРД

ЖУРНАЛ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ НА ЕМІГРАЦІЇ

Рік IV

Січень-Лютий 1950

Ч. 1-2 (18-19)

Леся Українка

ЧИ ДОВГО ЩЕ...

Чи довго, ще, о Господи, чи довго
ми будемо блукати і шукати
рідного краю на своїй землі?
Який ми гріх вчинили проти духа
що він зламав свій заповіт великий
той, взятий з бою волі заповіт?
Так доверши ж до краю тую зраду,
розбий, розсій нас геть по цілим світі.
Тоді покаже батько своєму сину
навчить нас, де і як його шукать.
Тоді покаже батько своєму сину
на срібне марево у даліні
і скаже: „Он земля твого народу!

борись і добувайся батьківщини,
бо прийдеться загинуть у вигнанні
чужою—чуженицею, в неслав'ї.”

І може дасться заповіт новий
і дух нові напише нам скрижалі,
своєму народу землю? Хто розбив нам
Але тепер? Як маємо шукати
скрижалі серця, духа заповіт?

Коли кінчиться той полон великий,
що нас зайняв в землі обітованій?
І доки рідний край Єгиптом буде?
Коли загине новий Вавилон?

*

Завжди терновий вінець буде кращим, ніж царська корона; завжди величніше путь на Голгофу, ніж хід тріумфальний; так з предвіка було і так воно буде до віку, поки житимуть люди і поки ростимуть терни. Але стане вінцем лиш тоді плетениця тернова, коли вільна душею людина по волі квітчається терном, гордо й одважно скидаючи з себе квітчасті покраси, тямлячи вищу красу, ніж ту, що кричить на майданах: „Гей, люди добрі, ходіть, я кожному в руки даюся!” Путь на Голгофу велична тоді, коли знає людина, на що й куди вона йде, не прагнучи інших тріумфів, знаючи вищу величність, ніж ту, що з престола гукає: „Я з ласки божої цар, бо, гляньте, сиджу на престолі!” Хто ж без одваги і волі дає себе тернові раниць— сили не маючи досить, аби від тернів боронитись,

— Боже, пожалій тії крові, що марну колючку напоїть, ліпше б вона на обличчі краскою втіхи заграла, очі комусь звеселяючи серед безжурного свята.

Крик Прометея лунає безліч віків скрізь по світі, він заглушає собою потужні громи олімпійські. Тисячі тронів упало і людських і божих, але титанова круча стоїть, наче вічна твердиня духа того, що немов ураган без упину іскорку, вхоплену з неба, в могутній вогонь роздирає. Краще бренть від того урагану пошарпані струни, ніж у майстерних руках срібнострунні злотисті арфи, зграйно й добірно настроєні до дифіраблів облесних. Так було завжди і так воно буде до віку, поки житимуть люди і поки брентимуть струни.

(З недрукованих творів).

З М І С Т:

	стор.		стор.
МИХАЙЛО КУШНІР:		М. К.	
Бій під Крутами	2	Вчімся!	10
РОМАНО ГВАРДІНІ:		Ю. Б.	
Листи про самовиховання	4	Як обрати професію?	12
В. ЛЕНИК:		П. КОЗАЧЕНКО:	
Унівський Йордан	6	Василь Якименко	15
СТЕПАН ЖЕНЕЦЬКИЙ:		З сумівського життя	21
На козацьких могилах	7	Нам пишуть	22
ВОЛОДИМИР ШУМСЬКИЙ:		Про нас пишуть	24
Ми молоді	8	Бібліографія	26
ІННА РОГОВСЬКА:		Гумор, загадки, розваг.	27
Сумівський марш	9		

Михайло Кушнір

Бій під Крутами

(Уривок із повісти „Тривожні дні“)

Пізнім вечором 26 січня (1918 р.) зв'язковий старшина генерального штабу подав Малій Раді спішну телеграму з фронту: „Сильні відділи большевиків посуваються в напрямі Бахмацького вузла на залізничній лінії Конотоп-Київ. Силами, які є у вашому розпорядженні, треба негайно обсадити залізничний вузловий пункт — станцію Крути. Зв'язок із Осадним Корпусом. Позицію вдержати за всяку ціну“.

Вночі зформувалися відділи, призначені до обсадження Крут. Крім кількох невеликих відділів, призначено і „Помічний Студентський Курінь“. Курінь недавно перед тим склався із студентів Київського університету св. Володимира та учнів вищих клас української Кирило-Методіївської гімназії в Києві, — першої української гімназії, відкритої після революції 1917 року. Комендантом куріня призначено сотника Омельченка.

Хлопці зустріли наказ вимаршу голосним „Слава Україні!“ Шапки летіли вгору, друзі стискали один одному руки, вираз радісного захоплення був на їх обличчях. Голосні оклики. „Слава Україні!“ — неслися без урину по дворищі казарми.

А далі хлопці забули про дисципліну, про належну своєму сотникові пошану, понесли його на руках й маршували на майдані перед казармою. Насилу вдалося загнати їх до ліжок. Але їм ще довго не спалось. Вони марили про славні походи і відважні вчинки, їм ввижались герої з прочитаних романів, — аж поки, над ранок, сон не подолав їх розпалені голови.

А другого дня, 27 січня, вибралась чудова днина. Небо застелилося найкращим блакитом, сонце заливало вулиці, від Дніпра несло ніжним подувом, сніг іскрився райдужним блиском. О 11 годині виступив „Помічний Студентський Курінь“ в похід. Ішли хлопці виструнчені, поважні, зосереджені. Тендітні руки нервово стискали приклади рушниць, ноги вибивали такт військової ходи об твердий брук столиці. Десь зірвалася пісня несміла, квола й уцухла. Сонце, спливаючи понад дахами, пестило голови юнаків, голубило їм лица, гралось тризубиками на шапках, сковзалось по душах їх рушниць.

А вони йшли мовчазні, горді.

На розі Володимирської вулиці зібралася громада людей, щоб попрощатися з юнаками: гімназисти нижчих клас, студенти, дівчата, родичі.

— „Вже йдуть, вже йдуть!“ — понеслося по громаді.

Наближається рівномірний стукіт ніг.

Замаяли білі хусточки, руки підносилися до привітання, гімназисти підбігали до рядів старших товаришів, щось говорячи їм задиханими голосами.

— „Прощайте! — „Вертайтеся!“

— „Слава Україні!“ — громом злетіло від рядів.

І враз з тим окликом сплила з них юнацьких лиць вся роблена суворість, на устах їх вицвітає рв'яна і зарозуміла пісня, як відгомін далеких козацьких походів:

„Гей гук, мати гук,
де козаки йдуть,
і веселая та доріженька,
куди вони йдуть...“

— „Добра вам путь, йшовши!“ — несеться від громади.

Зірвався вітер із Софійської площі, залопотав жовтоблакитним прапором над головами юнаків, пірвав їх пісню, і як останнє від них прощання столиці поніс вулицями міста.

В юрбі хтось рвонувся, і усміх послав їм, як пташу прекрасну.

Проїшли, вже зникли... Лиш пісня далека доходить ледь-ледь ще, а серце, як хлопчик цей, за курінем!

— „Щаслива вам путь йшовши, хлопці!“

*

Другого дня увечері „Студентський Курінь“ та кілька інших відділів залягли в окопах перед залізничною станцією Крути. Вислано розвідку та налаштовано зв'язок.

Хлопці напружено дивились у далечінь, немов би звідтіть кожної хвилини мав вийти ворог... Але довкруги царювала тиша. Тільки десь далеко, далеко гавкали собаки. З-над обр'ю виповз червоний круг місяця. Сніжне поле замерехкотіло блискітками інею.

Разом з сльвом місяця завітали в курінь відрадніші почування. Кудись щезли напруження і настороженість, юнаки позбивалися в гуртки по куточках окопів, зажеврїли цигарки, посипались дотепи, вибухав тут і там придушений регіт. А довкруги на полі тиша, тільки вітер співав у телеграфних стовбах, тільки десь далеко—далеко брехали собаки.

Трохи далі від товаришів стояв наймолодший козак куреня Грицько Левченко, колишній учень шостої класи. У нього померзли руки, і він намагався зогріти їх, хукаючи і б'ючи ними по боках,

— „Ти, Жорка,— кепкував котрийсь із старших,— ти вважай, брате, не зроби нам сорому та не втечи до мами!“

Жорка спалахнув гнівом, підбіг до гуртка і з пересердя висолопив язика.

— „Ти дурний! А я тобі кажу, що я москалів зовсім не боюся! Хай тільки прийдуть, я їм відплачу за всі знущання, за каторги, неволю, проливу кров, за...“

Нагле ридання придавило мову хлопця. По його круглих лицах стікали два струмочки сліз.

З високого неба блідолиций місяць дивився на українських дітей.

Довкруги було тихо, тільки вітер співав в телеграфних стовпах, тільки десь далеко—далеко брехали собаки.

x

Кінчалася ніч, повна чекання. Із темряви висувався пам'ятний день 29 січня. На якомусь хуторі перекликалися півні. В окопах непорушно стояли юнаки. Кров збуджено стукотіла в висках, тіла їх

тремтіли від холоду, а вони чекали, чекали на ворога.

Вітер зірвався від Остра і ніс перед собою стовпи сніжної пилюки, мряка розривалася шматками, на сході проясніло небо, і зарожевілися хмарки над обрієм, — але юнаки цього не помічали. Вони чекали, чекали на ворога.

І раптом ранню тишу прорізав страшний грюкіт. Високо над головами заколихалися клубки диму, і дощ заліза злетів на окопи. А потім другий, третій, четвертий, — грюкіт за грюкотом, грім за громом чергувалися в нестримному потоці. Град олива заливав передпілля, летів на окопи. Десь поблизу поспішали санітари, десь оподаль виривалися зойки ранених. А хлопці принишкли, грудьми тиснулися до стін окопів, голови втискали в рамена і, стиснувши рушницю, — чекали, чекали на ворога.

Розриви шрапнелів замінилися вибухами гармат. Щохвилини із сніжного поля підіймалися стовпи куряви і диму, щохвилини розтинав повітря крик поранених вояків. А грюкіт гармат не втихав. Він ріс і могутнів.

Черепашиною ходою плентався час, хвилини довжилися роком. Вже й сонце десь певно зависло на небозводі поза сірою заслоною хмарного неба, бо стало ясно, ясно — а рев гармат не вгавав.

І нагло — тиша. Після жахливого грюкоту ця тиша здавалася несамовитою, вона пригнічувала і непокоїла. Ще більш довжився час. Пропливали довгі, мертві хвили.

І несподівано в загальне отупіння і тишу вдарив оклик котрогось із юнаків: „Є вже, є, отам дивіться!“

Скупчені постаті випростувалися, ставали навшпильнях, висовувалися з окопів, жевріли горячкою очі, трусилися губи.

А на обрію, на сніжному полі, ген — ген далеко посувалася сіра стрічка, все ближче, ближче. Дедалі вона могутніла. Щохвилини відривалися від неї малі цяточки, вистрибували вперед і зникали.

Окопи заметушилися, окопи ожили. Юнаки, перекидалися спішними, захриплими словами, приладжували амуніцію, примоцувалися вигідніше. А стріча наближалася все ближче і ближче.

Окопом понісся шепіт: „Не стріляй, видержи!“ Але напружені нерви хлопців на правому крилі не витримали. В загальну тишу бахнув постріл, а потім другий, третій — ціла сальва.

Ще рушничний димок не простелився по полі, а вже з придорожної канами, яких двісті метрів від окопів, три — чотири сотні людей з голосним „урра—а—а!“ швидко бігли на окопи. Затарахкотіли скоростріли, посипалися рушничні сальви. Лава бігунів рідшала.

Грицько Левченко, оцей наймолодший козак у довгій шинелі, не зважаючи на перестороги това-

ришів, виліз з окопу, прилякнув на снігу і стріляв. Лице у нього почервоніло, краплі поту котилися зід закиненої назад шапки, віддих хрипів у грудях. Він поспішно заряджав гвинтівку, за кожним пострілом тяжко зідхав мов дроворуб, а уста викидали безладні слова: „А на, масш, масш!“

Не витримав і Микола Золотарук, сміхун куреня, з окопу, затанцював на одній нозі неначе індіанець, правою рукою підніс вгору гвинтівку і виречав гістеричним голосом: „Бий сукиного сина, бий!“

Лава бігунів зникла. Передпілля встелилося сірими плямами большевицьких шинель.

Стало тихо та не на довго. Бо от уже друга, третя лава москалів набігала на окопи. Торохкотіли скоростріли, чергувалися рушничні постріли, здіймався димок над окопами. Але враз застрочили большевицькі кулемети, отут, близько канами і понесли смерть в окопи.

Дедалі ставало ясно, що малі українські відділи не встоять проти великої сили большевиків. Шість тисяч їх тут набігло. Треба було думати і про другу частину одержаного наказу. Тоді відділи, які йшли разом із „Студентським Курінем“, почали відходити, під охороною українських скорострілів, в напрямі на Чернігів.

В окопах залишився тільки Студентський Курінь

А бій ішов далі. Тріскотіли скоростріли, лунали рушничні постріли, димок здіймався над окопами.

Вже й сонце, окутане хмарами, перекотилося за полудень, а бій не вгавав. Тільки ряди юнаків рідшали, тільки лави большевиків підсувалися ближче. Поле довкруги вкрилося валами трупів, але з—поза них висувалися нові салдати і з ревом сунули на окопи.

Оточені з усіх сторін большевиками, рештки юнаків вискочили з окопів і кинулися в рукопашний бій.

І оці хлопці, яких руки недавно ще перегортали сторінки книжок, — розпорювали большевицькі животи, лютували по полі, несли смерть на своїх штиках.

Але напір большевиків не слабнув. Раптом перед большевицькими рядами вискочив большевицький старшина і закричав: „Ребята, бросьте винтовки, а ні, то вас усіх переріжемо!“

Коротка павза — а потім із ста грудей: „Ні! Слава Україні!“

і більше рідшали ряди юнаків. Один за одним падали на сніжне поле, ще в передсмертних корчах кричучи: „Хай живе Україна!“

Ніч нависла над сніжним полем під Крутами.

З високого неба блідолиций місяць світив на триста трупів українських юнаків, припорошених снігом. Довкруги тиша. Тільки вітер у телеграфних стовпах співав колискову пісню хлопцям, тільки десь далеко, далеко брехали собаки.

„Шлях звільнення кожної нації густо кропить кров'ю... ворожою і різною. Кров закінчує глибокі процеси національних емоцій, усвідомлень, організаційної праці і ідеологічної творчості, всього того, що нація і свідомо й іраціонально використовує для ствердження свого права на державне життя.

Кров, пролита для цієї великої мети не засихає. Тепло її все теплим буде і в душі нації все відграватиме ролю непокоючого тривожного ферменту, що нагадує про нескінчене і кличе до продовження розпочатого“...

Романо Гвардіні

Листи про самовиховання

3. Лист; про давання і брання, про дім і гостинність.

Тепер будемо говорити про спільноту, а саме про щось з глибини її серця, про давання і брання. Це ж є найглибше в спільноті. Але хто має трохи досвіду і знає, як ущасливилося давання, а також правдиве брання, тому живіше заб'ється серце, коли про це йде мова. Він бажав би про ці справи сказати великі, гарні слова, але коли пробує, він скоро переконується, що це є тільки само по собі зрозумілі речі.

Але само по собі зрозумілі речі є найбільшими і найтяжчими в житті.

Цього, що ми можемо дати, є так багато! Речі, і книжки, і образи; поміч і добру раду; ласкаве слово, радість, прислугу... А коли не маєш ніякої речі, яку можеш дати, тоді можеш допомагати вчинком. Але і коли це не можливе — тоді мудрою радою, або підбадьорюючим словом. Але найліпша річ, яку ми можемо дати, походить прямо із серця і туди зміряє: молитва. Це таємнича, чарівна сила, якій дана велика обітниця: „Усе, чого ви в моєму імені в молитві попросите, вірте, що одержите, і сповниться вам.” Особливо є один момент, в якому ми є неначе панами багатств Бога: в святому Причастті. Не тільки для себе самих, але теж і для інших. Причасття є тайна спільноти. В ній ми є одне з Богом, а в Ньому одним з усіми. Ми несемо додому Христову ласку, і коли ми стрічаємо в любові наших близьких, воно спливає на них в слові і в чині. Ми несемо її до друзів і товаришів праці, і вона діє в кожному слові, яке ми говоримо.

І, врешті: чи ви вже думали над тим, що ми можемо теж усе те, що нас гнобить, приносити в дар іншим?

Прикрості, терпіння, журбу, недостаток — коли ми їх мужньо переносимо і приносимо Господеві, як добровільну жертву за всіх і за вся, що нам лежить на серці, тоді ця жертва наближається до сили хреста і помагає там, де вже ніщо не може допомогти! Це є глибокі справи. Обміркуй це колись; про такі справи не говориться легко. Але може може теж трапитися, що хтось почуває себе убогим, бо він нічого не має до давання. Не має нічого зовнішнього і може, навіть і внутрішнього. Він не знаходить навіть слів, щоби висловити, як він це думає. Він почуває себе душевно убогим і непотрібним. Але може саме він є покликаний до найщирішого давання. „Блаженні убогі духом” — сказав Господь.

Тільки цей пізнає чим є правдиве давання, хто сам зазнав убогости. Тоді належить йому „царство небесне; він буде покірним, самовідреченим, тоді він вчиться давати „з царства небесного”, від Бога. Коли так є з тобою, тоді будь терпеливим, жди. Бог пошле тобі людину, яка тебе потребує.

Так, а коли вже дасш — тоді давай те, що ліпше, а не те, що гірше. Що я пишу — це речі само по собі зрозумілі; коли ти вже засвоїв собі уміння давати, тоді ти з певністю подумасш, що про такі речі зовсім непотрібно говорити. Але може ти ще до цього не дійшов, а це все ж таки дуже важливе. Отже, коли даємо, тоді завжди ліпше яб-

луко, гарну книжку, перше місце в молитві. Ми прагнемо давати цінні речі, а не випадки! Тут треба своє серце настійно відкрити. Здається, що це св. Бернард сказав ці чудові слова: „Мірою душі є великість її любові” Душа є настільки велика, наскільки має в собі любові. І цю міру ми відчуваємо кожного разу, коли ми держимо щось гарне в руках і неначе б ще раз обмірковуємо: маю дати, чи ні? Бо саме тоді, коли маємо розлучитися з якоюсь річчю, відчуваємо найбільше її вартість. Велика душа має тоді багато любові і говорить: те що я маю — є гарне. І саме тому хочу це дати!

Так багато людей чекає на наші дари, часто не знаючи про це: родичі, брати, сестри, кожний, з ким нас життя зв'язує, а тепер особливо ті, що стали бідними і не мають навіть конче потрібного до життя. Але не тільки ті ждуть на нас, які стоять близько до нас, яких ми любимо, але теж і ті, які нам менше подобаються, які нам цілком чужі, а може навіть противні. Нужденна та сила давання, яка тільки тоді ворухнеться, коли хтось їй милій!” Це можуть теж чинити і погани! — сказав про неї Господь.

Але щиро давати! Вартість кожного дару залежить від того, як ми його даємо. Відповідно до цього він є радісною спільнотою, або тільки відправою; відзначенням або упокоренням; сердечним прийняттям, або відмовою; понурою, вимушеною справою або чимсь високим, радісним. Отже — охоче давати! Скоро, не давати себе просити довго! А найкраще, коли ми взагалі не ждемо на прохання, а самі дивимось, де є потреба, самі приходимо, самі питаємо. Не тому, ми мусимо, але від щирого серця, із-за радості давання. Бути щедрим; зваж колись це слово в твоєму серці і відчуй яка в ньому королівська краса!

І ще одно: коли ми щось подарували, ми не можемо цього назад відбирати. Так не робиться Розуміється, що ніхто не буде говорити: „Віддай мені це назад”. Але і без цього можна дарунок відібрати. Коли, наприклад, я в „хвилину розчулення” щось подарував, а опісля я жалкую за цим і злий на того, кому подарував, — це те саме, що я відібрав би дарунок. Або я даю другому відчуття, який цінний був цей дарунок, роблю натяки, що мені потрібний, — чи ж не є це — немов би я витягаю руку, щоб дарунок відібрати. Обміркуймо це докладно, а тоді побачимо, що коли ми жалкуємо, що ми щонебудь дали — це те саме, що назад відібрати дарунок. Отже: коли даємо — тоді в цілості і назавжди. Часто щойно пізніше відчуваємо, яка цінна була річ. Але саме тоді мусимо додержуватися того, що ми зробили. Так, тоді щойно мусимо наш дар доповнити щирістю серця.

Що, однак є душею правильного давання? Любов. Ця любов, яка пливе від Бога. Ми є божими дітьми, братами й сестрами Христа. Отець небесний обдаровує нас так щедро. Від Нього, Творця походить кожний добрий дар, кожний досконалий подарунок. Прочитай колись порівняння нашого божественного Учителя про „польові лілеї”, про небесні птиці, і що говорить „проповідь на горі”.

Отець дає із божої щедрости. Ми дістаємо від Нього і даємо це далше. І тут показується, чи ми зрозуміли, чого Він бажає. Ми ж просимо: „хліба нашого щоденного дай нам сьогодні”. Він дає „нам”. Кожний отже одержує не для того, щоб для себе заховати але і для того, щоб з братами і сестрами поділитися. Це й є свята спільнота дітей Бога, хто так думає, той відчуває мимохіть потреби інших, без глибоких міркувань. Той може знести того, щоб коли він ситий, інші голодували. Його гнітить власне майно, коли інші бідні. Це є спільнота; і вона буде глибша і щиріша, коли тільки наша воля буде чистіша і наше давання радісніше.

Але, щоб так могло бути, ми мусимо бути вільними. Тільки вільна людина може правдиво давати. Святе письмо говорить про „свободу божих дітей”. Це значить, що ми є не невольники речей, а тільки їх пани. Коли хтось дорожить книжкою так, що він не може її комусь дати, тоді книжка не належить йому, а він книжці. Коли хтось не може розлучитися із своїм яблуком, або своєю шоколядою, тоді він є їхнім невольником. А діти божі мають бути панами речей. Вони повинні ними вільно володіти. Це значить теж „бути убогим”: „посідати, неначе б ми не посідали”. А пробою цього є давання. Той тільки може давати з радістю в серці, хто є вільним, паном речей. І навпаки, — немає ліпшого способу визволитися з неволі речей, як від щирого серця обдаровувати. Кожний дарунок допомагає нам стати вільними, і що вільніші ми є, то й щиріше буде наше давання. І в глибині серця ми знаємо докладно: ми не тратимо того, що даємо з любові. Ми це відчуваємо: давати — це не значить тратити, бо любов зберігає. Коли мій ближній щось посідає, що я йому, будучи правдиво вільним подарував, то хіба я по суті цю річ теж не посідаю? Во що ж тоді має означати спільнота? Але мусимо давати з правдивою любов'ю. Вона ж не є почуттям, а тільки самовідреченням. Любов означає, що ми до інших ставимося так, як до себе самих, що ми для інших такі самі, як для себе самих.

Любов не тільки зберігає; любов прославляє, підносить до вічної слави. Що дається в любові, це заносить вона аж у круг божої слави. Коли хтось дає в любові, то тут земне — скороминуле стає небесним, вічним. Нужденне сповняється блиском, стає джерелом нової ясности. Чи пригадуєш собі слово Спасителя, що ми повинні „громадити скарби в небі”. Там, в Бозі, належить дар тому, хто його дав, і тому, хто його одержав. І цим обоє входять у невисловлену спільноту. Це є найглибша душа давання. І з неї випливає теж правдивий спосіб давання. Я думаю, що давання є тоді найкраще, коли воно стає чимсь цілком само по собі зрозумілим. Коли це хтось знаходить у даванні щось особливе, — тоді воно не правдиве. Давання тільки тоді в дійсності добре, коли воно стало людині само по собі зрозумілою річчю, коли вона в даванні не бачить вже нічого особливого. Давання і брання є гарним способом, як людям творити спільноту і більш нічого. Видихування й вдихування живої спільноти. Отже велике діло — „чинити добродійства” і „добродійства приймати”. Бо що зробив великого той, що подарував? Він мав свою радість. Тому не повинен бажати за це вдячності. Господь же сказав, що „блаженне давання”. Чи хочеш за те подяки, що ти мав нагоду бути „блаженим”?

Хто прийнятий такими думками, той і приймаю-

чому уміє облегчити брання. Не раз воно приходить тяжче як давання. Ми не говоримо тут про тупих людей, які тільки й дивляться, щоб щось дістати. Тим брання не тяжке. Я маю на думці людей з почуттям чести й делікатности. Для них це часто тяжче. Бо, коли хтось дає, то він неначе б то говорить: „я маю, а ти не маєш. Я багатший від тебе; сильніший від тебе; ти мене потребуєш.” Це може бути ще гіршим. Велике мистецтво давання полягає в тому, щоб ця гіркість зникла. Щоб той, хто приймає відчував тільки одне: „Як гарно, що все якось так склалося, що цей прийшов і допоміг мені в моїй біді!” Так, давання було б досконале, коли б приймаючий навіть не помічав, що йому дається. Коли б він міг так приймати, як ми з рук Бога приймаємо кожного дня світло й тепло, і биття нашого серця і все, що в нас живе, і в людей довкола нас. „Ми живемо, і ми рухаємося і ми є в в Бозі”, і ми не помічаємо цього. Це є Божа безконечна делікатність, Його найвища щедрість. І цього ми мусимо вчитися. Але як? Про це не дається багато сказати. Це треба собі здобути. Треба часто пронизувати себе думкою: тут про мене зовсім не йдеться. Чи цей другий мене розуміє, чи він мені дякує, чи він бачить у мені приязного помагача — це цілком байдуже. Справа тільки в тому, щоб він був вдоволений. Твердою рукою треба захопити своє серце і виривати з нього буряни чванкуватости, самозакоханя, самолюбства, які всередині вкоренилися. Ми повинні нічого іншого не прагнути, як тільки цілком щиро стояти іншим до послуг. Усе інше прийде з часом. Маємо широко відкрити очі і стежити за тим, де виникає якась потреба. Вважати і негайно йти назустріч просьбі. Радо давати, а з серця вигнати навіть залишки гніву, впертости або скупости, усього, що могло б огірчити дар. Дати пізнати другому, що він дає нам нагоду великої радости, коли він дозволяє собі помагати. Давати делікатно: просити дозволу помогти і таке інше.

І це може теж допомогти, коли ми питаємо себе: коли б я тепер був приймаючим — як би я почував себе, коли б хтось так говорив, як я це чиню? Так зі мною поводитися? Що я бажав би тепер?

Тоді і приймання буде легке. Часами воно є тяжке. Особливо, коли помітимо, що другий дає нерадо або сам цю річ потребує. А коли хто є чутливою або гордою вдачею, тоді приймання може бути для нього дуже твердим. Але треба цього вчитися. Бути в спільноті — значить моти теж брати. Ми горді і не хочемо, щоб хтось нам помагав.

Брання і давання є мостом від людини до людини. Але він спочиває на двох стовпах, а один з них — це приймання. Коли не має нікого, хто з них — це приймання. Коли не має нікого, хто вмів би правдиво приймати — тоді цей міст завалюється. Отже ми мусимо вчитися цілком просто просити, коли щось потребуємо, одвертим серцем приймати; щиро тішитися і дякувати. Правдиве приймання є саме вже ділом і то високим. Воно діє так, що правдиве давання може взагалі виявитися. Правдиве діяння співдіє в такій самій мірі у ділі спільноти божих дітей, як і правдиве давання. Правдиве приймання є теж любов'ю і воно теж буде святий міст. Хто це розуміє, той вже не соромиться. Хто вмів правдиво приймати, той іде додому з почуттям: „Я радий, що є люди, які вмють так давати.”

З героїчної дійсності нашої молоді

Упівський Йордан

Зимовий вечір. Усе покрите білою скатертиною. Ліси, поля й гори. На небі мерехтять ясні зірки, залізалицяючись до блідолицього місяця. Он як моргає ота, праворуч, на небесному подвір'ї, точно, як моя Маруся — думає молодий партизан Вовк, сидючи на холодній колоді. Ох, коли б нині побачити її чорні брови, що виглядають скрито спід хустинки! Це ж Щедрий вечір. Хиба ж молодий партизан не заслужив на святочний подарунок? Оце сів би до столу в теплій хатині... На долівці „дідух“, у кутку „баба“ (сніг пшениці), а на столі смачна кутя... А біля нього сидить Маруся і підморгує, як он ця зірка... Ех коли б... Та що це? В землянках чути рух. Може приніс зв'язковий які новини?

Немов сполоханий олень стрибнув Вовк з колоди і кількома кроками опинивсь в землянці між друзями.

— Через годину відділ рушає в похід. Йдемо на свята до села Середне-Велике. Стрільці — Сокіл, Орел і Лисиця йдуть наперед перевірити терен.

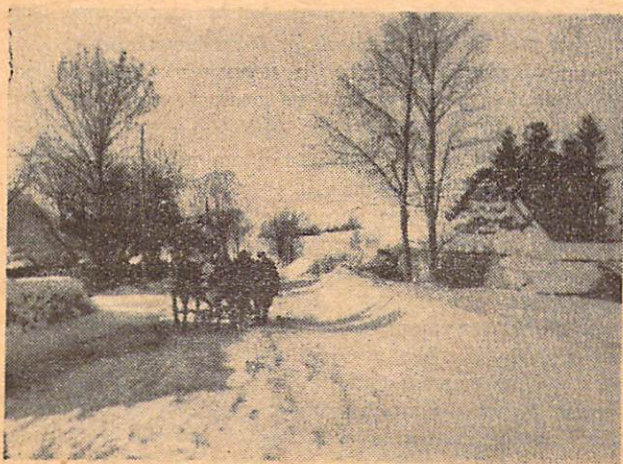
— Славно! Славно! Хай живе командир Бір за його святочний подарунок! — гукали бійці.

В землянці зчинився рух, мов у вулику. Одні переглядали зброю, інші пакували польові торби, а Стріла чистив чоботи „щоб світилися як люстро.“ Але всі були веселі.

— Хоч раз посвятуємо по-людському! — захоплено вигукував Стріла.

— Виходити наверх! Позір! В тролаві збірка! Відчисли! Чота вправо, ходом руш! — скомандував чотовий, і відділ вирушив в дорогу.

Сніг скрипів під важкими чобітьми, немов жатівся що його біленький пух перетворюють у тверді пластинки. Часами стрепенеться соснова гілка і синіє в обличчя бояка холодним пудром. А онде зайчик плигнув спід куща, і не оглядаючись на порушників нічної тиші й його сну, пострибав далі в кущі. Але партизани не думають про сніг, ані про зайчика. Їхні думки блукають ге—далеко, по рідних селах і містах. Там де то родина, батьки, кохана дівчина, чи дружина сидить при святочному

Наша Батьківщина. Їдуть саньми... (Карпати). Фото Я. Баковича.

столі. Там, де стоїть їхня тарілка і ложка на покуті.

— Відділ стій! — понеслося спереду. Відділ розділиться на три частини і піде стежками на село. Вишня, Великий й Дрозд підуть на заставу, на гору біля села. Рано, о годині 5-й збірка на подвір'ї Івана Перешая і звітільно підемо до церкви, на Водохристі. Все зрозуміло?

— Так е! понеслося радісним відгомоном з воляцьких грудей.

Йорданський ранок був дійсно святочним ранком в селі Середне-Велике. З усіх сторін села, що розкинулось довгою лентою вздовж шляху Ковниця-Лукове, спішили до церкви селяни й партизани.

На річці хлопці й дівчата прибирали хрест з леду і тріумфальну браму. Вони весело перегукувались, почувуючи себе певними під охороною лісовиків. Час від часу вони поглядали на високу гору на південно-східній стороні села, що стояла, мов таємничий сторож мирних селян. Сьогодні вона дістала дійсні очі й вуха, — бо там засіла застала УПА.

Три бійці пильно вдивлялися в сліпучо-білу далечинь. Після вчорашньої Святої вечері в привітних господарів їм було весело на душі. Хотілось затагнути: „На річці, на Йордані“, та холодний кріс в руках нагадував завдання, з яким їх поставлено на шпиль гори. Там, унизу, стрільці моляться разом з населенням. То ж треба бути уважним, щоб ворог не заскочив...

— Поглянь туди, на Хіцно... Вачиш? — збудив Великого голос друга.

Дійсно, до Хіцні, що лежала на південній стороні гори, підїхало коло 100 поляків та з криком кинулись по хатах. Було видно, як польські варвари знущалися над населенням, виносили всяке добро з хат і ладували на вози.

— Так господарює польське військо! — зі злістю процідив Великий... Йди негайно повідом сотенного Біра, а ми залишимося тут, звернувся Вовк.

І мов вихор помчав Великий до села.

За декілька хвилин недалеко від церкви впало стрільно з миномета.

Люди заметушилися і почувся крик. Стрільно ранило одну жінку. В той момент до сотенного підбіг Великий і зголосив, що діється в Хіцному.

— Чотові, до мене! — скомандував Бір. Чотовий Чава займе становище з південної сторони села, а чотовий Горбовий і я підемо на гору, щоб в випадку зміни маршруту ворога — наздогнати його. Коли поляки підуть через Середне і будуть на східньому кінці, ми з Горбовим вдаримо на них з гори, а Чава вичекає, поки вони не займуть становища проти нас і з гори вдарить на них. Зрозуміло?

— Так е, друже сотенний!

— Тоді — на становища!

Упівцям не треба було казати два рази. Протягом 10 хвилин все було на місцях. З гори було все видно, як на долоні. Поляки скінчили грабунок, і з повними возами вирушили шляхом на Середне-Велике.

Степан Женецький

На козацьких могилах

(Спомин з Волині)

В молодому віці я дуже любив читати історичні книжки. Історія України, історичні повісті й оповідання таких письменників, як А. Каценко, Андрій Чайківський, Микола Гоголь, Богдан Лепкий, Вячеслав Будзиновський, та інші, були мою улюбленою лектурою. А вже найбільше захоплювався я козацькою добою — обороною лицарським козацтвом українського народу, спершу перед нападами татарської орди, а пізніше героїчною боротьбою за визволення України з під-ляцько-польського ярма, та завзятою обороною новозбудованої озацької держави, перед московським захланним сусідом.

Найбільше полонила мою молодечу уяву постать великого козацького гетьмана Богдана Хмельницького, визволителя України, будівничого другої з черги, української козацької держави, великого полководця, державного мужа й політика. Я радів його перемогами в боротьбі з поляками, та гірко оплакував всі його невдачі. Та найбільше моїх гарячих, молодечих сліз потекло при читанні козацької трагедії на болотах коло села Пляшеви, під Берестечком, де то козацькі нерегулярні війська, так звана „чернь“, дізнавшись, що Хмельницького вхопили зрадливі татари, вчинили замішання в об'єзі, зчого скористали поляки, вдарили на козаків

і нанесли їм великих втрат. Тоді-то в болотах під Пляшевою втопилося сотки-тисяч буйних, завзятих, чубатих, козацьких голів.

В пізніших часах, в селі Пляшева, що лежить кілька верстов від міста Берестечка, на горбочку, серед болот та мокляків, на якому колись козацькі війська стояли табором, побудовано церкву, і рік-річно, в річницю бою під Берестечком, спішили туди українці з усіх сторін великої нашої Батьківщини, щоб помолитися за душі та віддати поклон тим, які своє життя віддали у боротьбі за визволення свого народу.

Царська Москва не забороняла українцям ходити на прощу до козацьких могил під Берестечком, їй було на руку піддержувати протипольські настрої серед українського народу. Коли ж після першої світової війни повстала версайська Польща, — поляки, щоб загасити національну свідомість серед українців, та щоб затерти всякі згадки про боротьбу українського народу з ляхами, — заборонили ці прощі. Одначе мимо заборони, кар, та переслідувань польських властей, не переводилися ці патріотичні прощі і як давніше, так і за Польщі в річницю бою під Берестечком, українці з усіх підпольських земель, а найбільше з Волині й сусідньо-

В куцах заметушилися упівці Малим півколом, зверненням в сторону шляху до Хіщного залагли вони, спрямувавши готову до стрілу зброю і вп'явши свій зір у ворожі колони.

Повільно пливають хвилини. Мертва тиша оповила становища УПА.

Весело підсвистують польські грабіжники, витираючи багнети від української крові. Та не довго їм веселитися.

— Тра-та-та-та — прорвалося повітрям.

З гострим свистом поспішалися металевим градом кулі месників, несучи смерть як святочний дарунок наїзникам-катам. У ворожих рядах повстало страшне замішання. Перші вбиті й поранені викликали паніку й офіцери надаремно старалися впорядкувати відділ і зайняти становище. „Герої“, що перед хвилиною вбивали з такою „відвагою“ жінок і дітей, почали розбігатися, як кури; але сильний вогонь добре розташованих упівців здоганяв їх на чистому полі, й косив, немов сухе бадилля невидною косою. Це трохис опам'ятало ворога: побачивши, що втікачів чекає смерть, поляки залагли до оборони. Сильним кулеметним вогнем почали вороги відповідати на стріли. Видно було, що їхньою метою було — прогнати упівців з їхньої позиції.

— Стрільай ракету! — гукнув командир Бір, — хай Чава покаже їм, як б'ють українці.

Зеленою ниткою потяглась ракета вгору, накреслюючи півколо над головами ворогів.

— Тра-та-та-та — почулося раптом із лісу, що стояв темною стіною позаду ворогів. Зойки й крики були відгомонам. Ворог не витримав. Неможливо сполохані коні рвонулися всі в напрямі Середньо-

го. Ніхто не думав зже про награване добро, про хліб, муку, овочі...

Вставали, падали, котилися, повзли на животах, чи колінах, кидаючи все, що було в руках... А смерть йшла за ними й косила їх без жалю.

Лише дехто потрапив втекти. Кого ще помилувала упівська куля, — ховався в ліску. А решта лежали на полі бою. Чотирьох піддалося.

З жахом стояли вони перед командиром й благаючи про помилування.

— Ми не винні, це енкаведисти женуть нас на злочин! Подаруйте нам життя! — благали вони, ще недавні „володарі“.

— Добре, не скиліть! УПА рядовиків не вбиває. Ідіть додому й розкажіть, що УПА — це борці за волю і батьківську землю. Скажіть „панам-шляхтичам“, що вони ще молитимуться за УПА, коли їх „старший брат“ пригорне до свого „батьківського лона“. А зараз — переодягнутись і в дорогу! закінчив він.

З переляканими і недовірливими обличчями оглядалися положені на командира, йдучи до ближчої хати, де вже чекали на них упівці з одежею.

Через декілька хвилин з Середнього вирушило четверо чоловіків у селянських свитках і солом'яних капелюхах.

В другу сторону, — в сторону старого друга — лісу, йшли бадьорі відділи УПА, наспівуючи:

— Нова радість стала,

Як УПА повстала,

Яка підлик комуністів

Знищила не мало.

Записав зі слів упівця Чубенка

В. Леник

Володимир Шумський

МИ МОЛОДІ

Ми молоді, ще молоді,
З крилатими думками.
Криваві ночі впереді,
Пожарища за нами.

Ми молоді, ще молоді,
З заліза наші груди.
Нехай багнести впереді,—
Майбутнє наше буде!

Ми молоді, ще молоді,
Ще віра в нас і сила,
Відчизни воля впереді,
Надія срібнокрила.

Ми молоді! Ну що нам кат
Як правда йде за нами
В грізній рапсодії гранат,
З вогнем і молитвами.

Ми молоді, ще молоді,
З крицевими очима
У дні могутні, золоті
Зі сонцем над плечами.

го Полісся, а також з Гачини, яку поляки були відділили від решти українських північних земель тзв. „сокальським кордоном” спішили віддати поклін козацьким лицарям.

В 1932 році я і С. Г. вибралися з Мостів великих, в Галичині, пішком на прощу до Берестечка, щоб поклонитися унавісім борцям за козацьку державу. З Мостів Великих до Берестечка, хоч і навпростець, через Радохів, це буде гарний шмат дороги, около 120 кілометрів. Ми йшли тільки днями, під ніч шукали гостинних українців, щоб переночувати. Так мандрували ми, з різними пригодами, вминаючи села й містечка, де були станиці польської поліції, три дні. По галицькому боці йшли ми спокійно, ніде не стрічали ні поліції ні інших перешкод. Коли ж перейшли ми за Радоховом давній австрійсько-московський кордон, то тут мусіли вже добре уважати, щоб непасти в руки польської поліції, яка кілька днів перед річницею бою під Берестечком, всюди по селах, по важніших дорогах, та перехрестях, повнила „службу”, тобто: задержувала всіх подорожніх, перевіряла документи, а побачивши що то українці з дальших околиць, — завертали назад. Чим ближче було до Берестечка, тим поліційних стеж надібали ми щораз більше. Та люди вминали їх бічними дорогами, стежками, навпростець, по через поля, межами та лугами. Це було в чевні, волинські збіжа були вже досить високі і добре прикривали рої прочан, які, чим ближче до Берестечка, ставали щораз густішими.

Так теж робили й ми: в кожному стрічному селі, розпитували українців, кудою нам найкраще йти, щоб виминути поліцію, військо, яке в той час переводило в тій околиці військові вправи-маневри, польських колоністів, що активно співпрацювали й допомагали польським адміністраційним властям в переслідуванні українців, та інших польських посіпак. Так дійшли ми щасливо аж до самого Берестечка. Нам ще треба було пройти крізь саме місто

а кілька верстов за містом Пляшева і ми вже на місці. Тільки тут виникла перед нами, здавалося, непроходима перешкода: нам треба було перейти через міст на ріці Стир, що провадив до Берестечка на якому стояла ціла зграя поліції і всіх тих прохожих, які не виказалися, що мають якесь діло в Берестечку, (позов до суду, платити податок, тощо.) не пукали до міста і завертали назад.

Ми присіли на межі серед буйних, хвилястих волинських хлібів і почали думати: що нам робити? Вертати з нічим домів? Бути так близьенько дорогого місця і не поклонитися козацьким костям? Ні. Мусимо виминути поліційну заставу і дійти до козацьких могил.

Відітхнувши трохи, ми вернули кусок дороги назад, зійшли над Стир і дійшли до якогось хутора, що пишався в зелені садів над самою рікою. Там зайшли до українців, розказали звідки ми й куди йдемо і попросили, щоб нас перевезли через річку. Волиняки українці національно дуже свідомі, а зокрема в Берестеччині спомини про славу козацьку бувальщину глибоко закорінилися в свідомості кожного українця. Нас дуже радо переправили через глибоку, повільну, мутну ріку Стир і ми вже без перешкод минули містечко а дальше широкою волинською дорогою дійшли до села Пляшевої.

До Пляшевої прийшли ми в обідню пору. Тут було вже людей, мов на Великдень коло церкви. Всі вулиці й вулички, всі подвір'я й обійстя, всі площі й оболоння, кругом села, були заповнені людьми. Була це переважно молодь. Старших бачили ми небагато. Хлопці й дівчата у вишиваних сорочках, блюзках, спідничках. Всі говорили гарною українською мовою. Ми, що перший раз побували на Волині, побачивши таку свідомість, дуже раділи, що поляки своїм гнетом, — заборонами читалень „Просвіти”, кооператив, рідних українських шкіл і взагалі всякого українського національного життя, на північних українських землях, — не придавили національної свідомості.

Будучи зовсім чужими тут і не обізнаними ні з людьми, ні з тереном, не знаючи навіть, де знаходиться це святе, історичне місце, ми звернулися до гурту кількох молодих юнаків і юначок, щоб вони взяли нас до свого товариства, та щоб ми могли разом з ними піти на козацькі могили.

Вони дуже радо прийняли нас до себе, завели на квартиру до знайомих людей, ми підкреслились і разом з ними пішли на вечірню до церкви, яка стояла на тому місці, де колись находився козацький табір. Саме те святе місце лежить за селом, в сторону річки.

На вечірній Богослужбі було вже дуже багато прочан. Це була тільки вечірня молитва а головне свято мало відбуватися на другий день. На цій молитві, в церкві й кругом церкви знова багато молоді. Тут побачили ми навіть справжніх „козаків”: в шараварах, чоботях, козацьких шапках... Такі „козаки” все підходили до гуртів молоді, підслухували що вони говорять, або самі вступали в розмову...

— Це шпіці польської поліції, — перестерегли нас наші нові знайомі, друзі-волиняки.

Крім цього ми ще завважили, що в церкві, й коло церкви, під час Богослуження, підходили до гуртків молоді цивільно повбيرانі панки, показували якісь документи а опісля за ними йшли юнаки одинцем або й по кількох нараз.

— Поліція вже починає арештувати, — пояснюють нам наші знайомі. За якийсь час до нашого гурту теж підійшов такий „панок” і забрав одного із наших знайомих. За хвилину забрали другого. Незабаром такий самий „панок” казав їти за ним також нам, обом, галичанам. Завів він нас до села, до великої стодоли польського кольтоністи-заволоки. На тоці стояло велике, грузове авто, а по обох боках, у засіках, лежали на гороховянці арештовані юнаки-прочане. Сторожило арештованих зо два десятки поліції. У нас обох забрали документи і казали лягати в засік. Нас чогось не питали чого ми сюди прийшли.

Тих, що перед нами привели і тих що приводили після нас, кожного питали:

— Тись поцо пшищедл тут ти... і за кожним словом слідувала груба польська лайка.

Одні мовчали і зовсім не відповідали на запити поліції. Інші знова хитрували, говорили, що прийшли мовляв на празник. Богу помолитись.

— Мама йшли, старші люди йшли, та й я пішов...

Таким бандити-поліцаї відповідали:

— Ах, помодліць сен пшищедлесь... за козакуф... за героюф... України ці сен захцева? Ми ці дами України...

Кількох прискакувало до юнака і били: в лице, в груди, копали, штовхали, били крісовими прикладами. При тому пускали в рух молот авта, щоб заглушував удари і стогони катованих. Били й тих, що мовчали. Їх катували ще з більшою люттю:

— Ми ці дами козакуф! Ми ці дами України!!!

Були й такі, що на запит, чого сюди прийшов, гордо відповідали:

— Помолитись за козацькі душі...

— За тих, що в бою за рідний край голову поклали...

— Лицарям козацьким поклін віддати...

Польські бандити скаженіли на такі відповіді і ще лютіше, ще довше знуцалися над такими сміливцями.

Тільки одного юнака не били, хоч всі ми арештовані думали, що його хіба закатують за його горді, просто визиваючі відповіді. Його привели вже зовсім пізно. Був одітий у вишиваній сорочці, як і більшість волинських юнаків, стрункий, рухи повільні, очі живі, рухливі.

— Єще еден „молоец”... привитав його один з дижурних поліцаїв.

— Тись сконд, — спитав другий, що відбирав документи.

— З Куликова — як сьогодні чую його спокійну відповідь українською мовою.

— Поцось тут пшищедл, — питає дальше один з катів.

— Щоб віддати поклін борцям за волю України — зовсім спокійно відповідає юнак.

Ми всі з засіці задержали віддих, а всі поліцаї, що відпочивали по важкій „роботі”, поїдносили голови, і позвертали свої червоні від ненависти очі в сторону юнака. А один кат, що все вдавав веселого смішаку, заверещав тонким, зденерованим голосом:

— Ов, браце, вставай, — почав він будити свого сонного сусіду, — та тут правдзіва Соборна Україна сен родзі...

— Ах, потось тут пшищедл, — зашепів з піною

Інна Роговська

Сумівський марш

Я з синіх Карпат, ти з Дніпровського краю,
Ми разом крокуем крізь дні,
І поруч нас дружба іде і співає,
Як птахи злітають пісні.

Приспів:

Серпом не підрізати нашої віри,
І молот не виб'є завзяття з сердець.
Ми Правди і Вільности лицарі щирі
Крилатого змія покличем на герць.

Ми юні, відважні, меткі, орлеоки,
Міцне наше слово, як дуб,
Ім'я українця несемо високо,
На грудях зоріє Тризуб.

Приспів:

Нашадки Мазепи, Тараса й Богдана
Піднеслись до зір біля Крут.
І нас не злякають ні тюрми, ні рани,
Волимо жити без пут.

Приспів:

Ніхто ще задармо не мав перемоги.
Чекають нас жертви, бої.
Так вчимося уперто, готуймося в дорогу,
І крила ростимо свої.

Приспів:

У наших батьків вже чуби побіліли,
Вони нам списа віддадуть.
І мати сумна посміхнеться над силу,
Освятить хрестом нашу путь.

Приспів:

Ми визволим Синього птаха з полону
Він прийде вятковий той час.
Радісно Львівські і Київські дзвони
Вітатимуть Волю і нас.

Приспів:

на устах цей найстарший, що всіх переслухував і
замахнувся, щоб вдарити юнака в лице.

— Це ж мій святий обов'язок поклонитися раз на рік тим, що життя своє поклали за визволення нашого народу з ляхського ярма...

— Цось ти поведзят? — заверещав кат неюдським голосом, опустил руку і вовком подивився на юнака.

Цей спокійно відповів:

— Це, що чуєте, катюги...

Всі поліцаї позривалися, хапали за приклади, шофер пустив вже був в рух гудіння мотору, але найстарший кат, невдаривши ніразу юнака, пхнув його тільки до засіка:

— Марш в конт, ти „молойдц”...

Юнак спокійно прийшов і приляг собі серед нас.

В цій стодолі мазурського кольтоністи держали нас цілу ніч і слідуемого дня до післяобіду. Коли ж в церкві покінчилися Богослуження і всі люди розчиилися домів, тоді й нас всіх звільнили.

М. К.

Вчїмся!

Учітєся, брати мої,
Думайте, читайте...!

Слова Т. Шевченка.

Такими словами звертався найбільший український поет до своїх братів, розуміючи величезну вагу самоосвіти. Самоосвіта, це праця над собою самим, над своїм умовим удосконаленням. Самонавчанням чи як то кажуть „самоучкою” можна дійти навіть без нічийої помічі до глибокого і широкого знання. Чим же був самий Тарас Шевченко, як не самоуком! Адже ж ті знання, які йому подали його перші вчителі — сільські дяки, ще до того п'яниці непросипуці, не виходили поза читання псалтирі і кондаків! Тільки впертість самого Тараса, який і при свічці вночі читав, що міг (бо вдень не давали), відкрила йому очі на світ і людей. Вперте читання книжок і розмови з освіченими людьми дали кріпацькій дитині, простому селяхові, таке знання, що відтак самі найосвіченіші люди Петербургу запрошували Шевченка у своє товариство. Коли вони побачили в нього небувалий талант і охоту до освіти, викупили його з кріпацької залежності та дали йому можливість вчитися в академії мистецтв.

Вчитися треба ціле життя — так говорять люди напращу освічені. Найсмішніші є ті хвальки, які скінчивши пару клас народньої або і якоїсь вищої школи, вважають, що вони вже все знають і можуть про все видавати осуди. Ті люди напращу нагадують ту бочку, яка гуде, тому, що порожня. Розум повен знання, а серце повне добра — це завсіди скромні і ніколи не думають про себе забагато. „Я знаю, що ще дуже мало знаю” — ось як повинен кожний з нас думати про себе.

Особливо ж треба для самоосвіти використати молоді літа. Коли виходимо зі школи, не думаймо, що наше навчання вже закінчилося. Це був тільки початок навчання; нам дали знання читання не на те, щоб потім все забулося; нам школа дала в руки інструмент так, як ремісникові дають в руки молот чи пилу. Що вартий такий ремісник, в якого інструменти не бувають в роботі? Їх поїсть ржа, і вони змарнуються. Так само з молодим хлопцем чи дівчиною по закінченні шкільних років; коли вони не будуть нічого читати, то шкода тої праці і часу, що вони втратили в народній чи в доповняючій школі. Вони забудуть навіть читати, а скоро навіть не зуміють підписатися. Те, що їх навчили в школі про світ і людину, скоро забудеться, бо людська пам'ять не вічна і її треба відсвіжувати.

Але українська дитина мусить знати також правду про історію українського народу, про його змагання і труди, про українських будителів, поетів, учених, провідників народу, вона мусить прочитати найкращі твори українського письменства, а того всього чужа школа не дає. Та до того ще потрібно поширювати своє знання в науках природознавчих, технічних і економічно-суспільних, бо нині без знання тих наук годі чоловікові розуміти те, що він довкола себе бачить. Які є люди і

краї на землі, які живуть тварини і рослини, як виглядають новітні фабрики з їх величезними машинами, що таке радіо, телефон, кіно, літаки чи інші новітні технічні улаштування — все це не тільки цікаве, але й часто доведеться людині коло того робити, може навіть з тої праці жити. Отже, головні засади географії, фізики, хемії, механіки, біології, дані про будову людського тіла та причини різних недуг (хвороб), про хворобу тварин, про устрій суспільства та його господарство — все те є такі справи, що їх мусить знати кожна, але то правді кожна людина, навіть з найглухішого закутка, чи то селянин, чи зарібник, чи робітник, ремісник, чи то чоловік чи жінка, хлопець чи дівчина.

Скільки того навчився хлопець чи дівчина в обов'язковій народній школі? Дуже й дуже небагато. Про такі науки, як економія, кооперація, соціологія, наука про державу, етика, історія релігій, філософія та інші, в тій школі і не балакають. Бо нинішня школа взагалі не ставить собі метою виховати громадянина, свідомого члена своєї нації і свого суспільства. До того ще приходять та труднощі, що народня школа має діло з молодим віком дітей, яким про поважніші речі ще й не час говорити.

Дитина в тім віці не може розуміти трудніших наук, як прим. про господарство, економічне і суспільне життя.

Але і та наша молодь, що вчиться, або й закінчила середні школи, не може думати, що школа дає їй все, що потрібно. Навпаки, дуже й дуже багато речей треба самому доучуватися, дочитуватися, коли хочемо бути приготованим до життя в наших умовах і до праці на користь свого суспільства. Найкращий час для самоосвіти — це між 14 і 20 роком життя, тоді як людина дозріває. Тоді назріває в молодій людині те, чим вона має жити до смерті. Тоді в хлопцеві будиться мужеська сила, в дівчині — жіночість. Те, що було дотепер, то були дитячі часи; коли й була наука, то дитина приймала її, як забаву. Тепер людина дивиться на все своїми власними очима. Те, що тепер увійде в голову — те буде вказником до практичного життя. В тих власне літах з молоді людини робиться або добрий громадянин, або шкідник, самолюб, людоненависник. У тім віці людина живе бурхливим життям, як молоде вино, що шумить і піниться. Людина в ці роки виявляє велику жвавість і буйність; коли тій буйності не дати розумного впливу — в добрім товаристві, розумнім спорті і головно — в добрій книжці, — то та буйність перекинеться в бешкети, пиятики, деморалізацію, з чого виростають або горлорізи, або самолюби, не громадяни, а вороги громади.

Хотіли б ми, щоб ці наші думки дійшли до одного з таких хлопців. Нехай би вони, прочитавши, задумалися над своїм життям і над тим, як вони марнують весну свого віку. В ці літа це тільки скарби збирати, скарби знання і мудрости, потрібні у дальшій дорозі життя! Коли подорожній

вибирається у дорогу, він бере з собою все, що йому буде потрібне: харчі, одяг і зброю на оборону від дикого звіря чи розбійника. Яку ж зброю візьме на шлях свого життя людина, що найкращі, найсильніші і найсвіжіші дні свого життя прогайнує в шинку, на п'ятиках, на картах і на нічних авантюрах? А життя нині не легке і повне злиднів та небезпек. Найкращою зброєю проти них є розумна і твереза голова та любов до співгромадян; тоді вони й порятують часом у пригоді, а розумна голова охоронить людину від не одного хибного кроку.

А, зрештою — сама цікавість до всього, що кругом нас діється, жене нас до книжки. То ж навіть мала дитина, що ледве починає складати слова, і та вже рада б усе знати: і про песика, відтіля він узявся, і про вовків в лісі та їх звичаї, про грім і блискавку, про те, що таке дощ, а що воно таке „Гамерика“ і т. д. Що ж доперва доростаюча людина, яку навчили читати і цим дали їй у руки ключа до скарбниці людських знань? Отже, було б смішно, якби той ключ іржа їла, а голова юнака замість скарбами науки, наповнялася січкою, або парами алкоголю! Чим така пуста голова різниться від голови вола або осла?

Є в нас приповідка: як Івась не навчиться, то Іван не зможе. В тій приповідці є лише тільки превди, що молодість справді легше приймає науку, як старший вік. Але з того не слідує, що старший вік не має брати книжки до рук. Навпаки, аж до гробової дошки мусить людина читати і навчатися, бо світ не стоїть на місці, наука йде вперед, вона приносить все щось нове і невидане досі. Хіба наші батьки знали про рядову сівалку, про причини різних недуг, або про радіоконцерти? Коли не хочемо, щоб наші діти колись мали нас за неуків, то мусимо вчитися разом з ними. Хіба то не краще увечорі або в свято засісти до цікавої книжки, як гаяти час на пустих балачках, або на оказіях?

Ще одну річ згадуємо: хто сам темний, той думає, що всякий має бути такий, як він. Такі темні люди часто беруть на сміх тих, що читають книжки, бо читання книжок, на їх думку, то не є робота. „Хлоп має що іншого на голові“ — так вони люблять говорити. „Панське діло книжка і перо — хлопське ціп і вила“. Але ті, що так говорять, самі не знають, що вони повторюють слова всіх ворогів нашого народу.

Коли розуму набереться весь селянський нарід, тоді йому буде краще вестися, бо він зуміє обороняти свої людські права. Те саме можна сказати і про інші трудящі класи, як ремісників, робітників. Освіта робить людей кращими, культурнішими і зближує їх до себе. Вона улегшує всяку організацію, як професійну, так і кооперативну, політичну, культурну. Самоосвіта отже є важливою зброєю в руках трудового народу. Не менше важлива освіта для нашої інтелігенції, якій у школах дають лише частинку потрібного знання, а крім того вчать багато не так, як треба. Тільки самоосвітою і то постійною, можна виповнити ці прогалини.

2. До самоосвіти повинен братися кожний. Самоосвітні гуртки.

Самоосвіта — це не те саме, що „просвіта“ взагалі. Під просвітньою роботою розуміємо широкий

круг освітніх дій, які виконують різні освітні товариства, кооперативи і т. д. Це виклади, лекції, курси, мистецькі вистави, театральні і хорові гуртки, бібліотеки і читальні. Всі ті урядження мають на меті піднесення освіти серед широких мас населення, але це ще не самоосвіта. Самоосвіта — це вищий ступінь освітньої праці; тут вже нема вчителя й учнів, нема викладача і слухачів. Кожний вже працює сам над собою. Всякий, що вміє читати, може вступити на цей вищий щабель науки. Нині і бачимо, що старі способи просвітньої праці (читальня, клуб, аматорський гурток) вже це вищий ступінь освітньої праці; тут вже нема нас мав більше знання, як мали його батьки, а того можна досягти тільки вищим самонавчанням, кожний сам про себе.

Правда, скаже дехто, що тяжко братися самому до науки, коли не знати від чого починати, що потім читати і коли не знаєш, чи те, що читаш, розумієш так, як треба. Це зовсім правильні замітки і ми хочемо на них відповісти.

Дійсно, коли ми вже вирішили, що треба нам доповнити своє знання, то наперед треба знати, що власне маємо вивчити. Для того і написана ця стаття, щоб оповісти, що треба знати пересічному громадянину з усіх існуючих наук, та як братися до цієї праці, не маючи жадного учителя ні до радника.

Самоосвітні гуртки. З досвіду можна ствердити, що власними силами, при добрій охоті і впертості, можна здобути собі загальну освіту, бо, як кажуть: „не святі ліплять горшки“. Очевидно ліпше, коли до самонавчання знайдеться більше охочих. Коли їх буде хоч двое-трое, то вони повинні частіше сходитися і говорити про те, що вони прочитали. Такі самоосвітні гуртки засновуються у нас тепер щораз більше при багатьох осередках СУМ-у.

Такий гурток може вести спільні читання або обмежитися спільним обговоренням прочитаного. Коли одному щось неясне, то може другий це розуміє і пояснить; один другому пригадає, що ще треба прочитати, заохотить до витривалості, коли товаришеві вже відходить охота і таке інше. Також можна помагати у купівлі книжок: коли одному за тяжко все придбати, що потрібно, то до спілки з другим і третім — воно вийде легше. Читання книжок треба відбувати в умовлений час. Тоді читає один, який вміє читати рівно, голосно і помалу, а інші слухають. Коли щось незрозуміле — то запитують інших.

Тепер приступимо до справи: яка мета самоосвіти, які науки треба вивчати, яких книжок до того вживати та як читати книжку. Але про це в наступному числі.

ПОДРУГИ Й ДРУЗІ ЧИТАЧІ:

„Авангард“ хоче стати Вашим незаступимим другом і учителем. А для того він мусить бути поінформований про все, що Вас цікавить, що Ви бажаєте знати і як Ви живете.

Пишіть про все до нас. Давайте питання чи прохайте поради. На все Ви дістанете скору відповідь.

„Авангард“.

Ю. Б.

Як обрати професію?

Кожна професія чи фах добрі й потрібні в житті суспільства. Але фахівці потрібні лише добрі, що стоять на рівні сучасних наукових та практичних досягнень тієї чи іншої професії, того чи іншого фаху. Чи то лікар, чи агроном, чи маляр, чи кравець — всі вони потрібні й цінні, коли вони є добрими фахівцями своєї справи. Добрий фахівець користується повагою серед громадянства, відчуває власну гідність і корисність для громадян чи суспільства, завжди має „щоденний хліб насущний“.

Як стати добрим фахівцем тієї чи іншої галузі знання, науки, професії?

Відповідь на поставлене питання може бути лише одна: треба обрати професію чи фах, які б відповідали вашим природним здібностям, вашому природньому нахилу.

Коли людина знайде себе в своєму фахові, вона захоплюється ним, вчиться своєму фахові і потім працює за ним з задоволенням, вкладає в нього всі свої природні здібності, енергію й настирливість і стає добрим фахівцем. Добрий фахівець, що знайшов себе у своєму фахові, завжди має і духове задоволення і матеріальне забезпечення. Але обрати професію чи фах, які відповідали б природнім здібностям і нахилу тієї чи іншої молоді людини не є легка справа. Тому то ми й зустрічаємо „вічних студентів“, що мандрують з одної до другої високої школи, чи з одного до другого факультету аж доки, в кращому разі, не закінчать „несподівано“ той чи інший факультет і приступлять до практичної роботи здебільшого не за фахом. Ці „фахівці“ потім на все життя залишаються „приємними співбесідниками“, що дивують обивателя своєю „великою вченістю“. Справді ж вони лишаються людьми нідо чого.

А скільки „вічних студентів“, промандрувавши по високих школах 4-5 років навіть формально не набувають фаху і потім у житті кидаються від однієї до другої роботи незадоволені і розгублені.

Головні фактори, що спрямовують молодь на манівці при обиранні професії чи фаху такі: сам суб'єкт, молодик, родина (батьки), оточення, політичні й соціально-економічні обставини.

Молода людина не має сталих інтересів, захоплюється всім, що є яскраве на зовні, не заглиб-

Академія Крут. Англія. Сібеон-Вемсфорд. 29.I.50. Фрагмент.

люється до змісту і характеру тієї чи іншої професії, тієї чи іншої людської діяльності. Вона хоче бути військовим старшиною, поетом, літуном, артистом, але це не стало — ці бажання скороминучі.

Вплив батьків на обрання дітьми тієї чи іншої професії буває різної сили і різного змісту. В інтелігентній родині цей вплив більший, ніж у родині селянській чи робітничій, бо інтелігентні батьки більше розуміються на професіях, більше розуміють гуманістичні сторони та матеріальні вигоди, зв'язані з тією чи іншою професією.

Наприклад: батько агроном і незадоволений зі своєї професії, кляне її, ганьбить і шкодує, що він не лікар. Коли він не задоволений із своєї професії духово, то він в лікарській професії буде підкреслювати її благородне призначення — рятувати здоров'я і життя людини. Коли ж він незадоволений з своєї професії матеріально, то він буде в лікарській професії підкреслювати матеріальні вигоди.

Будьте певні, що його діти скорше стануть лікарями аніж агрономами.

Батьки селянських чи робітничих дітей в малій мірі впливають на обрання професії своїми дітьми, бо вони мало розуміються на професіях. В кращому разі батьки-селяни можуть радити своїм дітям вчитись на вчителя, агронома, священика, іноді лікаря, а батьки-робітники радитимуть своїм дітям вчитись на інженера, вчителя і іноді лікаря, тоб-то обирати ті фахи, які діти і самі бачать навколо.

Чи багато ви знаєте випадків, щоб діти робітників і селян прагнули стати балетмайстрами, малярами, артистами, правниками, знавцями чужих мов? Лише обдаровані з них в тім чи іншим напрямку аж тоді знаходять себе в якійсь з вище наведених професій, коли вони потрапляють до більших міст і їх там інші „відкривають“.

Політична і соціально-економічна конюнктура впливає в той спосіб, що молодь під впливом батьків, прагне тих професій, які мають широке застосування та краще матеріальне забезпечення.

Отже, аби допомогти молоді обрати професію і фах відповідні до їх природних здібностей, треба: 1) в родині вивчити здібності і нахили дітей та скеровувати їх до обрання певної професії, 2) в школі для кращого виявлення здібностей та нахилів дітей організувати різні ремесла, а перед закінченням вищепочаткової чи середньої школи (гімназії) улаштувати цикл лекцій в яких докладно з'ясувати випусникам зміст і характер різних професій і фахів.

Особливо важливого значення набирає питання обрання професії на еміграції. Основні вимоги до обрання професії на еміграції мусять бути такі:

1. Щоб професія чи фах забезпечували українцеві-фахівцеві певну незалежність та самобутність, що зберегли б його самого та дали йому можливість зберігати український загальний від асиміляції в чужинському морі.

2. Щоб українці-фахівці стояли на рівні сучас-

3. Т.

Небесні лабораторії атомної енергії

Ви напевно чули вже про американські лабораторії атомної енергії в Сак-Рідж і в Лос-Аламос, але чи чули ви щось про небесні лабораторії атомної енергії? Чи відомо вам, що зірки Сиріус В, У у сузір'я Лебідь, Бетельгейзе, Нова Пупіс і багато інших є незрівняно більшими лабораторіями атомної енергії, ніж лабораторії в Оак-Рідж і в Лос-Аламос?

Задовго до виготовлення атомової бомби астрономи вважали, що маси енергії, що їх випромінюють зірки, витворюються в наслідок якогось перетворення їх речовини. Вже більше як чверть століття астрономи дивляться на зірки не як на звичайні собі ясні точки, а як на могутні лабораторії атомних перетворень.

Багато людей ще й тепер не доцінюють праці

ної світової (відповідно української) науки зі свого фаху.

3. Щоб професії забезпечували нашим фахівцям „щоденний хліб насущний” та були в майбутньому потрібні для розвитку нашої науки, культури та господарства в Українській Самостійній Соборній Державі. Очевидячки найбільше відповідають поставленим вимогам ті професії, які потрібні для духовного збереження української еміграції на чужині. До таких професій належать: духовна, педагогічна в широкому розумінні, науковці українських наук, мистецтво й інші, що зберігають еміграцію від асиміляції. Таких фахівців жадна чужинецька школа не може нам дати, — їх може дати лише українська школа. Тому для підготовки духовенства ми мусимо мати Духовну Академію і духовну семінарію; для підготовки педагогічного персоналу — педагогічну семінарію (готує виховат. дитячих садків та вчителів народних шкіл), та університет (готує вчителів для гімназій та найдібніших для наукових робіт при Українській Вільній Академії.

Високі й середні школи технічного, сільськогосподарського і інших конкретних фахів, потрібні нам на 2-3 роки як перехідний стан у нашому еміграційному шкільництві, викликаний тим, що наша молодь здебільшого не володіє чужими мовами і не може скористатися з чужих учбових закладів. Добрих фахівців із зазначених фахів може нам дати тільки чужинецька школа, яка забезпечена високо-кваліфікованими професорами, забезпечена устаткованими лабораторіями, кабінетами, матеріалами для практичного навчання та підручниками і учбовим матеріалом для теоретичного навчання. Не треба боятися, що наша молодь в чужинецьких високих школах асимілюється, а в наших, мовляв, ми її будемо крім навчання ще й виховувати. Молодь виховується в дитячому садочку, в початковій і середній школах, в родині. До високої школи вона мусить приходити уже вихованою і національно-свідомою. Коли вона не вихована і не свідомо до високої школи, то висока школа нічогосінько не всилі змінити.

астрономів. Вони говорять: „Чи варто будувати такі коштовні телескопи для того тільки, щоб подивитися на зірки віддалені від нас на тисячі, або й на мільйони світляних років?” (Світляним роком називається дорога, що її проходить світло за один рік, рухаючись зі швидкістю 300.000 кілометрів за секунду). Але так само ще до 1939 року багато людей питали фізиків, — чи варто витратити мільйони доларів на спорудження циклотронів для перетворення мізерних кількостей водня й літія в гелій.

Тепер уже ніхто не сумнівається в необхідності спорудження коштовних лабораторій для дослідження атома. На жаль, для викриття всіх таємниць атома потрібна температура мільйонів ступенів і тиск мільйонів атмосфер. Такої високої температури й такого високого тиску вченим не вдалося ще досягнути. Де ж можуть бути такі умови?

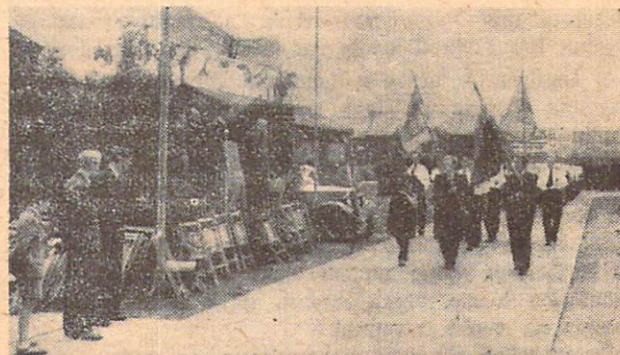
Такі температури й тиски є на зірках. Зірки можуть служити нам у майбутньому небесними лабораторіями для дослідження всіх таємниць атома.

Звернім свою увагу на наше сонце, що є зіркою з посередньою ясністю. Сонце висилає на землю за один день стільки енергії, що коли б порахувати по 10 фенігів за кіловат-годину цієї енергії, то рахунок був би на 500.000.000 мільйонів (500.000.000.000.000) німецьких марок. Чому ж сонце може висилати з року в рік таку масу енергії?

Ще до 1905 року астрономи не могли дати відповіді на це питання.

Відповідь на нього А. Айнштайн, опублікувавши в 1905 році свою працю, в якій виявив відношення між масою і енергією та подав формулу для вираховування кількості енергії, що витвориться перетворенням якоїсь кількості речовини в енергію. Виравувана кількість енергії перевищила сподівання вчених. Вони зрозуміли, що причиною сонячної енергії може бути перетворення речовини в енергію.

Численні досліди, проведені для вияснення цього питання, не давали бажаної відповіді, тому що

Фрагмент з релігійної антикомуністичної демонстрації в Елі (Англія). 1949. В маніфестації взяли участь понад 1200 чол., в тому числі багато англійців. На фото: чоло походу.

невідомо було, що стається з речовиною при температурі мільйонів ступенів, яка є в середині сонця. Тільки після 1939 року, коли витворено високі температури й досліджено їх вплив на речовину, одержано підстави для пояснення причини походження енергії сонця. Причиною її тепер вважають низку реакцій, якими водень (H), реагуючи з вуглецем (C) і азотом, перетворюється в гелій (He), звільняючи багато енергії. В цих реакціях ми можемо уявити собі водень „пальним”, що згоряючи з допомогою вуглеця й азоту, дає світло й тепло і перетворюється в „попіл” — гелій.

Але сонце, що здається нам сліпучо ясным, як було вже сказано, є зіркою з посередньою ясністю. Далеко яснішою є зірка У у сузір'ї Лебідь. Її ясність у 32.000 разів перевищує ясність сонця. Якщо би наша земля обігала навколо цієї зірки, то мусіла б бути віддалена від неї в 5 разів далше ніж Плутон від сонця, щоб діставати від неї стільки світла, скільки дістає вона його від сонця тепер.

Зірка У у сузір'ї Лебідь висилає таку масу енергії тому, що в ній водень перетворюється в гелій в 1000 разів скорше ніж у сонці. Вік усеєсвіту, обрахований за кількістю урану в метеоритах, а також іншими способами, обраховують на 2000 мільйонів років. Яка ж маса водня мусіла бути нагромаджена в цій зірці, яка вже більше як 100 мільйонів років світить з такою ясністю?

Іншого типу лабораторією атомної енергії є зірка Бетельгейзе. Ця зірка здається нам червоною, тому що температура на її поверхні є біля 3.300° С., тоді як температура на поверхні сонця є біля 6.000° С. Зірки з поверхневою температурою біля 6.000° С здаються нам жовтими. Якщо би наше сонце було від нас на такій віддалі як Бетельгейзе, то ми не могли б його бачити без телескопа. Чому ж світить ця зірка так ясно, будучи віддалена від нас так далеко? Відповідь на це питання одержано, зміривши її діаметр спеціальним приладом — інтерферометром. Виявилось, що її діаметр у 400 разів довший за діаметр сонця. Бетельгейзе є така велика, що у порожній кулі такої величини могла б обігати земля по своїй теперішній орбіті довкола сонця, уміщеного у її центрі.

Температура в середині цієї зірки є тільки біля 6.600° С, тоді як температура в середині сонця дорівнює 25.000.000° С. При таких умовах водень перетворювався б у гелій так повільні, що енергія зірки мусіла б витворюватись реакціями, які проходять при нижчих температурах, наприклад реакціями, при яких твориться дейтерій (важкий водень H²) і легкі елементи (літій, берилій, бор).

У Сиріуса А, що є найяснішою зіркою на небі, є спутник Сиріус В. Його можна бачити тільки за сприятливих атмосферних умов і у сильний телескоп. Він майже завжди буває скритий в сяйві Сиріуса А. Будучи зіркою далеко меншою за сонце, Сиріус В має масу майже таку, як маса сонця. Малі зірки звичайно бувають темночервоні, Сиріус В, будучи дуже малою зіркою, є білий. Щоб здаватися білою, зірка мусить мати високу температуру на своїй поверхні.

Бетельгейзе, будучи холоднішою за сонце, здається дуже ясною завдяки своїм великим розмірам. Сиріус В, хоч значно горячіший за сонце, не

Наша літературна молодь

Маруся Козачуківна

На Україні

На Україні я родилась,
На Україні я зросла,
За Україну, край рідненький,
Віддала б я своє життя!

Хоч далеко я від неї —
Маю стільки почуття,
Бо вернутись на ту землю
Це одна думка моя.

Там розвину свою силу,
Помогти нашим бійцям,
Щоб здобути Україну
Й відплатити ворогам.

Й понесуть українську славу
Бистрі хвилі Дніпра,
Бо за волю мого народу
Козацька кров текла.

Хоч довго вони воювали,
Та страху в них не знайдеш.
Ідучи до бою співали:
Україно — ти наша будеш!

Кармен дель Парана.
Парагвай.

є ясний, тому що він дуже малий. Його промір дорівнює приблизно 30.500 км., себто тільки трохи більший за подвійний промір землі. Але до такої маленької зірки впаковано стільки маси, скільки є її в сонці. В наслідок цього її густина надзвичайно велика. Вона в сто тисяч разів більша за густоту води. Якщо один літр води важить 1 кг. то 1 літр речовини з Сиріуса В важить 100.000 кг. Є це тільки пересічна густина її, тоді як у центрі її густина, правдоподібно, у 30.000.000 разів більша за густоту води.

Притягання (гравітація) на її поверхні теж перевищує нашу уяву. Людина, що важить на землі 75 кг., важила б на Сиріусі В 1987 тон. Вона була б роздушена власним тягарем.

Щоб досягнути такої густоти атомні речовини мусять бути роздушені на „порошок”. Для пояснення уявимо собі скриню, в якій є десять скляних куль з дуже тонкого скла. Нехай всі ці куль важать один кілограм. Якщо куль розітремо на порошок, то до тієї самої скрині увійде порошок з 1.000.000 куль, який важитиме 100.000 кілограмів. Отже густина в другій скрині буде в 100.000 разів більша ніж у першій. Роздробляючись під страшним тиском атоми звільняють скриту в них атомну енергію.

Такими небесними лабораторіями атомної енергії є також зірка Нова Пупіс, що з'явилась на небі в 1942 році і перші 3 дні дорівнювала своєю ясністю десяти найяснішим зіркам, а потім її ясність швидко зменшувалась.

Ще більший подив викликають зірки Супер Нова зфотографовані в галаксії (700 мільйонів світляних років). Одна з них висилає стільки світла, скільки висилали б його 600 мільйонів наших сонць.

Читайте сумівську пресу; „АВАНГАРД” і „НА ВАРТІ!”

Василь Якименко

(До 30-ліття з дня смерті)

„Наша смерть научить інших,
Як їм треба жити”.

Л. Українка

В роки визвольних змагань багато юнаків і юначок загинуло славною смертю героїв. Імена їх невідомі, тільки в споминах рідних і близьких, приятелів і друзів живуть вони.

Але невблаганний час скоро розвіє і ці згадки. Святий обов'язок кожного українця — зібрати ці відомості про наших борців, що принесли своїй Батьківщині найвищу жертву — невтомну працю, непримиренну боротьбу і смерть героїчну за волю і незалежність України.

До таких невідомих і забутих героїв належав і Василь Якименко.

Цією статтею ми розпочинаємо цикл споминів про незанихатих героїв української революції.

Василь Якименко народився десь у 1898-1899 р., у м. Гадячому, на Полтавщині. Вчився він у Гадяцькій земській гімназії. Ще в 1915 році, в Гадячому утворився підпільний таємний український гурток молоді. Ідейне керівництво належало Олені Пчілці, головою гуртка був гімназист 6-ої класи Василь Якименко.

Найбільшим святом для гуртян були Шевченківські роковини. Крім того, особливим днем був день 1-го липня. Хоч тоді були вже літні ферії і багато членів гуртка, мешканців сіл і хуторів, були далеко від м. Гадячого, проте 1 липня всі вони з'їжджалися до Гадячого, збиралися на березі Псла, наймали човни і їхали в напрямку Манастирських Будищ. Тут обирали собі десь краще місце, де був ліс, зупинялися. На березі розкладали вогонь, варили кашу. Тут, на свіжому повітрі, на лоні чудової полтавської природи, читали доповіді, реферати на українознавчі і політичні українські теми, жваво обговорювали ці доповіді, співали рідних пісень. І то все треба було робити обережно, щоб не накликати підозри з боку поліції, яка спеціально слідувала за молоддю, щоб не поширювалися серед неї „сепаратистичні”, „мазепинські” ідеї. с

1915-1916 рр. були роками, коли невеличкий гурт національносвідомої молоді міста Гадячого готувався до майбутніх великих подій. Василь Якименко в цьому підпільному гуртку був головою. Але відкрито провадити свою працю гурток не міг в ті роки царського терору, роки заборон і нищень української культури.

Настали історичні березневі дні 1917 року.

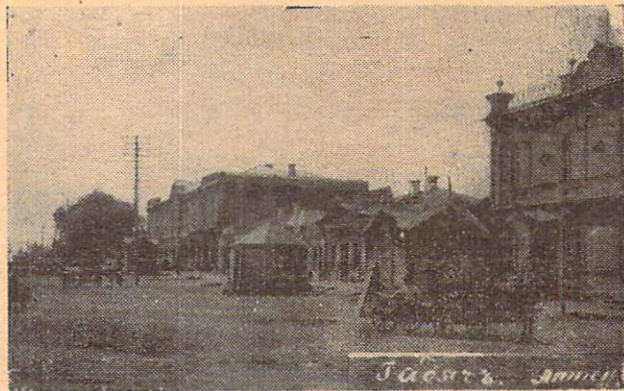
Одного дня в гімназії пролунав поклик: „Всі на маніфестацію!” Наче буря зірвалася, всі вибігли на коридор, а далі на двір. Перед вели „гуртяни” на чолі з Василем Якименком. Незабутнє враження справила на всіх ця надзвичайна маніфестація. Портрети Шевченка, жовтоблакитні прапори, гасла: „Хай живе вільна Україна”, гамір збудженої юрби, палкі промови рідною мовою, небувалий ентузіазм, вигуки „Слава!”, нечувані досі пісні: „Ще не вмерла Україна”, урочистий „Заповіт”. У кожного було таке почуття, що ось до сьогоднішнього дня він був сліпий, а тепер прозрів!

На другий день Василь Якименко записував учнів до „Гуртка Українознавства Гадяцької Української Шкільної Молоді”. На перших же загальних зборах одноголосно обрали головою гуртка учня 3 класи Василя Якименка.

Гурток українознавства розгорнув надзвичайно широку діяльність серед усієї шкільної молоді м. Гадячого, він об'єднував учнів чотирьох середніх шкіл.

Гурток українознавства став центром усього життя гадяцької молоді, а душею гуртка — Василь Якименко.

За два роки підпільного існування гуртка до революції 1917 року вирости кадри провідників молоді. І коли настав час національного визволення, ці провідники, а зокрема Василь Якименко, виявили надзвичайно активну організаційну і національно-освітню діяльність. Середньошкільна молодь чотирьох шкіл знайшла в особі Василя Якименка талановитого організатора, вихователя і невтомного діяча української національної справи.

Енергійними зусиллями гуртка вдалося повалити стару російську монархістичну адміністрацію. Директором був призначений свідомий українець. Почалася українізація гімназії, але перший прихід большевиків приніс цілковитий погром.

Скоро в Гадячому знову запанувала українська влада. Але в травні 1918 року знову повернувся на свою посаду старий директор — російський монархіст. Між гуртком і реакційною московською адміністрацією йшла уперта боротьба. Десь в середині грудня 1918 року до Гадячого прийшли українські війська. Москаля-директора знову скинули, гурток разом з усією гімназією влаштував грандіозне свято з нагоди повернення Української Народньої Республіки і з нагоди декрету про повну українізацію гімназії. Замість царського двоголового орла на печатках гімназії появилася наш рідний тризуб.

Коли прийшла денікінська влада, гурток був закритий, вірніше — пішов у підпілля, стара монархістична адміністрація повернулася до влади. Директор скликав всіх учнів і з гострою ненавистю і злістю накинувся на гурток і на В Якименка. Він говорив про послух, про кінець „пайдократії” (панування дітей) і загрожував, що всіх,

хто виявлятиме „малоросійський сепаратизм”, вижене з гімназії. Повернулися старі царські порядки

Переслідування і заборони ще більше скріпили непогамований дух спротиву, дух боротьби за Україну. Збори гуртка відбувалися на околицях міста. Від культурно-освітньої діяльності гурток перейшов до політичної. На шапірографах друкували проклямації проти денікінської влади, у великій кількості ці проклямації потрапляли на села Гадацького повіту, розліплювалися вночі на вулицях міста.

Традиційне 1. липня в 1919 році було відсвятковане з усією урочистістю і загальним піднесенням. Всі гадацькі човни були переповнені молоддю в національних убраннях. На цей раз поїхали в напрямку до Броварок. На зеленій галяві, в лісі, на березі Псла, зустрілися всі гуртяни — і старі і молоді.

Василь Якименко і тут був душею цього величюного свята української молоді. „Будьте скрізь і завжди у усіх обставинах життя українцями, гордо несіть прапор нашої визвольної боротьби. Всі свої знання віддайте українському народові. Найголовніше завдання молоді — невтомно працювати для народу, невтомно сіяти зерна національної свідомості і великої ідеї Української Самостійності серед широких селянських мас. Розбудити село, підняти село з його інертності й байдужості до активної боротьби за Волю України!” Ці слова Якименка глибоко западали в душі юнаків і юначок.

1920 рік був роком напруженої боротьби з московським червоним окупантом. І молодь Гадацька взяла в цій боротьбі найдіяльнішу участь.

Масова участь гуртян і всієї української молоді в збройному повстанні проти большевиків — це було завершення тієї великої національно-освідомчої праці, яка була проведена під проводом Василя Якименка. Повстання охопило увесь Гадацький повіт. Осередком було містечко Лютецька. Повстанці навіть на деякий час захопили повітове місто Гадач. Удосвіта, з криками „Слава”, повстанці ввірвалися в місто, вступили в бій з большевицькою залогою і вигнали її з міста.

Василь Якименко був при штабі отамана Христового. Він змінив перо на шаблюку і став однією з чільних провідних постатей в повстанському штабі.

В цей час члени гуртка українознавства поширювали наказ Ч. 7. Повстанком Лівобережної України і відозву до українського народу. Хоробро і завзято билися повстанці, большевики довгий час нічого не могли зробити.

Для приборкання повстання большевики прислали тритисячне військо, в якому були москалі й переважно лотиші. Ворожа артилерія обстрілювала лютецькі ліси. Ворог напав на Лютецьку і почав палити хати. Все населення Лютецьки сховалося в лісі і разом з озброєними повстанцями чинило рішучий спротив ворогові. Розправа була жорстока, як співається в народній думі, створеній у ці часи:

„Вісімсот дворів згоріло — пішов дим за хмару.
Отакую то Лютецька претерпіла кару.”

Кожне село большевики брали в бою і встоди за собою лишали згарища і руїни. Так були спалені села — Красний Кут, Сари, Рашівка, Свинарне і нарешті Лютецька.

с Большевики в боротьбі проти тодішньої української повстанської армії вдавалися до підлких і підступних засобів. Коли вони захопили Сари, спалили половину села, то насильно зігнали селян, не людськи знущалися над безборонним людом, нарешті звеліли мужчинам взяти коси і вила і йти на Лютецьку. Під цим прикриттям ішли лави червоних катів. Побачивши людей з косами, з вилами, повстанці були упевнені, що це їдуть свої, що це селяни тікаючи від большевиків, поспішають до Лютецьких лісів. Назустріч цій масі виїхало кілька розвідчиків на чолі з Василем Якименком. Був час жнив. Навколо хвилювалися спілі жита й пшениці. Порівнявшись з передніми рядами селян і не помічаючи підступу, Василь Якименко привітав селян: „Здорові, козаки!” Німе мовчання, похнюплі обличчя селян були відповіддю. Але це тривало кілька секунд. Раптом із-за живої засони вирвалися озвірілі вороги і в дикій люті порубали Василя Якименка і козаків. Між козаками була і одна повстанка, колишня найактивніша гімназистка, член гуртка українознавства — Ася Грюнфельд. Хоч вона була за походженням німкеня, але духом своїм і вихованням вона була щирою українською патріоткою. Велика на зріст, могутня, вродлива дівчина-повстанка, озброєна шаблюкою і наганом, як підкошений сніп спілої пшениці впала, влучена кількома пострілами ворожих скорострілів. Останілий ворог несамовито рубав шаблюками закривавлені тіла героїв.

Смерть Василя Якименка і Асі Грюнфельд була великою втраатою для повстанців.

*

Минуло 30 років з дня героїчної смерти Василя Якименка і тисяч безіменних героїв, що полягли смертю хоробрих на полтавських полях і лісах. Вони вмерли за те, за що вмирили по обидва боки Збручу славні козаки Петлюри і січові стрільці Коновальця, за те, за що і тепер вмирають смертю героїв бійці Української Повстанської Армії. Їхня свята кров кличе і нас іти їхніми слідами: працювати, боротися і вмирати за Волю і Незалежність українського народу. „Коли б то так судилося і нам спалити молодість і полягти при зброї!”

П. Козаченко

Від цього числа ми починаємо друкувати цікаве оповідання — „В лісах Індії”. Воно буде друковане частинами, так, щоб кожний постійний читач „Авангарду” міг зложити собі з них книжечку.

І ще рік один

Ще рік один вороном чорним кружляв
Над тобою, коханий мій краю,
Пив твою щирю кров, на хрестах розпинав, —
Ти ж, як велетень, гірко в терпінні ридав,
То зривався в пориві відчаю.....

По степах твоїх буйних, невільним гріхом
Підвелися високі могили, —
Ти ж над ними стоїш із похмурич чолом,
Чорні хмари встають над тобою кругом,
Наче демона — згубника крила.

Ти ж такий безталанний стоїш і сумний,
Тільки гаряче дишеш, бо хочеш
Вийти з тьми на шлях рівний, широкий, ясний,
Вільним співом залити свій степ золотий,
Щастям втерти скорботні очі.

О мій старче одвічний, невільнику мій,
Виростає своїм гнівом і рвінням! —
Недалеко вже час — поведем тебе в бій,
Щоб в борні тій останній, жорстокій, важкій
Ти розкинув таєниці склепіння.

Знаю ти переможеш! Пуропурні вінки
На чолі твоїм будуть сіяти,
В шлях великий навіки зіллються стежки...
Чорним вороном більше ніколи роки
Над тобою не будуть кружляти!

(„Лісовик” грудень-січень 1946 р.)

Т. Пасічник

Казка про Україну

Уривок з II. частини епопеї „Петро Гордієнко”,

„Радісні Вісті”

I

...Але бабуся почула вже: „Казочку хочеш”? —
[питає.
Ближче присунулась, взяла дитину за руку й го-
[ворить:

„Ну, підожди, як якусь пригадаю, то й скажу, си-
[ночку!”

Сонце промінним жмутком освітило їй голову,
[вкриту

Чорною хусткою з білими кінцями та по широкім
Полі із білим, дрібненько та густо розсипаним маком.
Витерла баба Горпина уста і почала казати:

„Десь за високими горами, аж за морем далеким
Було велике царство. А царством тим правив
[хоробрий,

Славний по цілому світі король, що усього мав
[досить:

Золота, срібла, родючого поля, лісів найдорожчих,
Коней, корів — усьогосінько, що лиш подумати
[можна.

Військо таке мав хоробре, завзяте й чисельне, що
[інші

Всі королі і боялись і слухались завжди й у всьому
Жінка ж у нього була і найкраща й найрозум-
[ніша.

Все вона знала: про що між собою звірята говорять,
Що то пташки голосні співають увечері й вранці,
Що між собою балакає риба у водах прозорих,
Звідки то сонечко сходить і де воно, ясне, захо-
[ходить,

Де воно довгими ночами відпочиває; уміла
Зорі усі полічити на небі і зачарувати
Місяця, що їй розказував все, що на небі ставалося
Все королівна та вміла, усе, що хотіла, зробила.
Мали король той і та королева єдиного сина
Свого наслідника, мали, крім нього, ще й дочки
[красуні

Котрих любили за розум та гарну вроду і кожній

Дали усякого дива-багатства, як вже віддавали.
Але найбільше з усіх королева любила ту третю,
Що Україною звалася. Гарні й розумні ті другі,
Та Україна найкраща й найрозумніша між ними
Завжди була, та й з людьми була найласкавіша
[завжди.

От королева й спиталася раз королівну: „Чого б ти,
Доню, хотіла найбільше: чи слави, чи може, ба-
[гатства,

Чи чогось іншого — все я тобі причарую!” Говорить
Та королівна до матері: „Хочу я, матінко, жити
у найбагатшому краї, де небо блакитне найкраще,
Де опромінено світять і сонце, і місяць, і зорі,
Де найплodючіше поле і де найбуйніші ріки,
Де найгустіші ліси і найм'якші трави на луках,
Де найдобріші, найласкавіші, матінко, люди!
Хочу я, матінко, жити із тими людьми й не вми-
[рати:

Бути повік молодою і завжди найкращою в світі”.

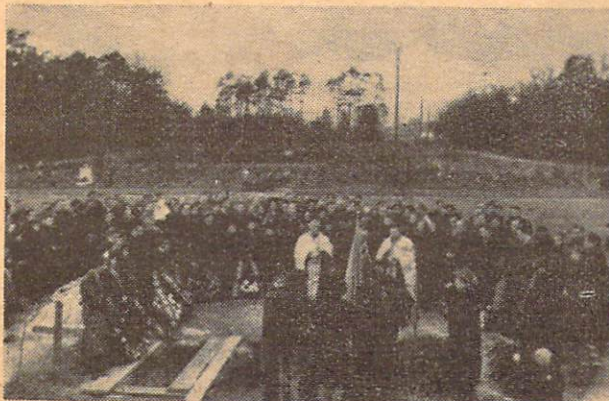
Наша Батьківщина. Ліс під снігом. (Карпати). Фото Я. Баковича.

Каже їй мати: „Нелегка це доля! Та вже, коли
[хочеш,
Будеш у тому найкращому краї свій вік проживати!
Доки будуть тебе люди любити, то й житимеш
[доти.
Як перестануть любити, умреш, моя доню. Та знову
Як тебе люди кохатимуть, так будеш, донечко,
[жити”.

Дала тоді королева отій королівні тризілля
Випити, рано-раненько, іще як не сходило сонце:
Першеє зілля — на край той найкращий у цілому
[світі,
Друге — на люди: оті найдобріші й найласкавіші,
Третє — на вічне життя із людьми у тім краї
[чудовім.

От через деякий час одружилась одна королівна
Й швидко відїхала в царство-князівство свого чо-
[ловка.
Потім віддалася й друга і швидко відїхала. Врешті
Стали до третьої свататись. Сватались самі най-
[краці.
Хвалиться кожний багатством, що має. „Мое ко-
[ролівство,
Каже один: „ні кінця, ні початку не має. Чи будеш
Ти, королівно, любити мене і чи вийдеш за мене?”
„Ох, короленку”, йому королівна вродлива каже:
„Хоч ти багатий і гарний, та серце тебе не кохає!
Іншої долі шукай собі, я ж іще заміж не піду!”
Так було з другим, із третім, з четвертим — усіх
[відправляла,
Раз от приїхав князенко. Поглянеш — що сокіл
[проворний:
Ходить — лігає, говорить — співає, подивиться —
[се.
Чує ота королівна, а серце їй б'ється, мов пташка:
Кращого в світі не було, як той невідомий кня-
[князенко.

От той князенко і каже: „Багато я чув королівно,
Про твою вроду, та ти ж іще краща, ніж люди
[говорять.
Будь мені, каже, за лобу дружину, за лобу й най-
[кращу!”
От королівна й питається: „Хто ти й з якого ти
[краю?
Що там за люди в тім царстві, звідкіль ти, кня-
[зенку приїхав?”
От князенко і каже: „Мій край найбагатший,
[найкращий,
люди ж в краю отім найдобріші і найласкавіші.
Небо, як око твоє, королівно, блакитне. А місяць,

Панахида на могилі вояка УПА, 1.1.50. Австрія.
Астен.

Сонце і зорі не світять — цвітуть і щодня і що-
[ночі,
Наче обличчя твоє золоте, королівно вродлива.
Поле, що килим, чарівними тканинами витканий, з
[шовку
Того найтоншого, найприємнішого в цілому світі
Ріки в моєму краї такі, що й промовити дивно:
Вийдеш уранці, почувеш: музики весільні грають.
Вийдеш удень, засмієшся: військові сурми лу-
[нають.
Вийдеш увечері, вклонишся: мати дитинці співає.
Дон синьоводний, Дніпро сивоусий, Дністер рясно-
[хвилий —
Ріки у моєму краї, півучі, могучі й ніжні —
Грають з малими посестрами своїми повно й мо-
[гутньо.
В моєму царстві ліси, королівно, з усіх найгустіші,
А у лісах тих ще й досі ховається дивная птиця,
Вкрита уся золотим, опроміненим пір'ям, до того ж
Вміє та птиця співати й балакати, наче людина.
Трави в моєму царстві — буйні оксаміти: барвисті,
М'якохвилясті, пахучі, звірині й скотині поживні.
Люди у моєму царстві усі працюватимуть і чесні,
Мова їх — пісня, їх серце — троянда, а розум їх
[— сонце,
Щирі й поважні у праці, в бою — супокійні й
[горді.
Будь, королівно, мені за дружину, а людям тим
[добрим
Будь за ласкаву сестричку, за добрую, рідную
[матір”.

Слухала та королівна отого князенка, а потім
Каже: „Мені понад всіх ти, князенку, і любий,
[і рідний,
Отже поїдемо, любий, до твого далекого дому”.
От вони щиро обнялися, поцілувалися любо,
Батькові й ненці вклонилися, батька та неньку
[просили,
Благословити на щире кохання, на вірне подружжя.
Благословили їх батько та мати і гучне весілля
Справили. Грали музики. Всі люди і їли і пили,
Всі танцювали й раділи, що їх королівна віддалась.
Може за тиждень відїхала та королівна до свого
Дому нового, до свого найкращого в світі князенка.
От як приїхала та королівна до свого нового
Дому, як глянула, то не могла ані слова сказати:
Так захопила її та краса, що побачила всюди.
Сонце зацвіло над нею й упало їй квіткою в серце.
Зорі вночі засвітилися в очах її ясно й промінно.
Місяць зібрав найсвітлішу прозор і хлопав із неба
На оті зорі, щоби не всихали, щоб цвіли й пи-
[шались.
Поле, ліси, береги зеленіли, шуміли, співали.
Золотоперая птиця вітала її, мов людина.
А дивоглядні ріки таке їй заграли щось гарне,
Що вона з радости впала на землю й, мов рідную
[матір,
Землю оту цілувала і любее слово сказала:
„Я тебе, земелько, буду любити, як рідную матір.
Краю над всіма краями, моя дорога Україно!”
Люди ж, що свою княгиню зустрінули, щиро ка-
[зали:
„Ми ж тебе, мила княгине, будемо любити до
[смерти!”
От та княгиня пізнала, що в тому найкращому краї
Люди усі найдобріші й найласкавіші. Отже,
Була щаслива, бо знала, що люди її покохали,
Що поміж ними вона буде жити довіку і з ними

Вірні друзі

Це діялося в лісах далекої півночі Канади. Том Сміт, північний мисливець сидів задуманий біля вогнища в своїй самотній хижці. На дворі, вкритися снігом, спочивали його вірні собаки, що були одинокими супутниками і помічниками в його тяжкій праці. Вже місяць як він залишив колонію, яка була розташована кілька десятків миль на південь і пішов в ліси — шукати дорогоцінних

хутер. Цього разу йому пощастило, і він щодня повертався до своєї хижки з цінною здобиччю. В його коморі було повно цінних хутер, і він вирішив повернутися до колонії, бо вже був кінець грудня. Він хотів зустріти Новий Рік у веселому товаристві, між приятелями і знайомими. Ще одна винарава і треба рушати в дорогу.

Другого дня погода була прекрасна. Після дводенного сніговію все заспокоїлося, все вкрилося білим пухнастим снігом, який мерехтів срібними блискітками у сяйві сонця. Вітер заховався певно десь в печеру, щоб відпочити. Чути було лише як десь трісне гілка, не витримавши тягару снігу.

Між деревами тихо просувалися Томові санчата, навантажені дровами і шкурами. Собаки на-

пружувалися і приставали, але пекучий батіг Тома в'їдався їм у шкіру, і Петі, керівний пес, кидався вперед з новою силою, а за ним його 6 товаришів. Том підбігав ззаду і підтримував санчата на закрутах.

Але, ох лихо! На крутому повороті собаки рвонували в сніг, прямісінько під важкі сани. Том, хоч впав в сніг? прямісінько під важкі сани. Том, хоч і відчув різкий біль у лівій нозі, проте відвернув санчата і поправив вантаж. Однак при спробі рухатися далі відчув, що ліва нога відмовляє послуху. Лишитися тут, в лісі, в снігах? Ні! Швидче до хижки, до життя. Там лише буде рятунок.

З великим зусиллям Том ліг на санчата. Його батіг ще більш жорстоко в'їдався у спину стомленим ще більш жорстоко в'їдався у спину стомлених собак. Санчата поволі зрушили з місця і посунулися в напрямі хижки.

Том майже непритомний зліз з саней, розпряг собак, кинув їм зашуненого м'яса, зайшов до хижки. Нога його розпухла так, що довелося розрізати чобіт Рештками сил розклав він вогонь в печці і зварив юшку. Вона трохи його підкріпила, але через декілька хвилин Том непритомний, ліг на своє ліжко.

В хижці було зовсім зимно, коли Том прокинувся до життя. В печі давно вже прохолотло, двері були напіввідчинені. Мороз вільно гуляв по всіх кутках. Але Том жив. Він був вкритий собаками, що лежали тісно один біля одного на ньому. Бандаж нашвидко зроблений Томом на нозі був зірваний і його улюбленець Петі лизав його рану своїм м'яким язиком. Том з усмішкою оглядав вірних друзів і підвівся на руках. Потім з труднощами встав з ліжка. За кілька хвилин в печі запалав вогонь і незабаром в хижці стало тепліше.

Том згадав, що його друзі голодні. Нешастя сталося два дні тому, і вони за цей час нічого не їли. Він добрався до комори і виніс їм декілька великих куснів м'яса. Дивлячись, як собаки кинулися до м'яса, Том картав себе в думці за несправедливе ставлення до своїх вірних друзів. Скільки зла він їм зробив! Вони мусіли спати на дворі, на холоді. Скільки ран на них від його батога? Сівши поміж них, Том почав гладити собак, вишукуючи на їх шкірі старі рани. Він намащував товщем свіжі незагоєні рани й вичищав їх від бруду.

Не довелося Томові зустрічати Новий Рік в ко-

Буде повік молодою і завжди найкращою в світі. Князь свою любов княгиню у своєму краї вітає, Щастя їй зичить ласкавого, сили, краси та здо-

„Щоб ти, княгине, як край мій, була і щаслива [ров'я: їй весела!

Щоб твоє щастя було його долею й щоб його слава Була твоєю найбільшою гордістю, люба княгине! Хай же, княгине моя, від сьогодні чарівна земля ця Зветься, як ти: Україна — як край над усіми [краями,

Гарний, щасливий, багатий на славу й на добрії [люди.

От привітались вони і пішли до своєї палати. Там вони справили пишну гостину багатим і бід-

Всіх привітали як рідних, і словом і усміхом [гарним.

І після того і князь, і княгиня, і всі оті люди Жили щасливо, як рідні, і слави й добра наживали.

(Продовження буде).

Читайте і поширюйте
„АВАНГАРД“

лонії. Він зустрічав його в своїй хижці між друзями-собаками, що врятували йому життя.

Коли через тиждень він рушив додому, везучи дорогоцінні шкери, він вже не вимагував батоном, а тихенько промовляв до своїх собак, заохочуючи їх спішити до колонії.

Вигідно продавши свою здобич, Том пішов до ресторану разом із своїми сімома кудлатими друзями. Інші відвідувачі почали висказувати своє незадоволення з приводу цього.

Так не водиться, казали інші.

Але Том не зважав на це. Він покликав усіх присутніх до свого столу, похачував всіх пивом і розказав про своїх вірних друзів, що врятували йому життя.

Вільний переклад з німецького

Л. В.

Панахида на могилі вояка УПА, 1.1.50, Австрія. Астен. ...Йдуть на цвинтар.

Т. Пасічник

Хоробрий Івасик

Приїхав татко раз додому
Й привіз пакуночок малому.
А у пакуночку, ой, леле,
Хоробре військо та веселе.
Поставив військо. Узяв зброю
І кличе всіх іти до бою.
Ідуть стрільці і генерали.
Враз сурми голосно заграли.
І за хвилину стала вільна
Уся широка Україна.
А хто ж те військо вів так добре?
Івасик любий та хоробрий.

Товариські забави

Лилик. Всі сідають на кріслах, або лавках. Одні під одною стіною, другі — під другою. Проводир стоїть на середині. Зв'язавши хустину у вузлик — „лилик”, тим вузликом кидають одні до других, а той, що в середині — хоче зловити. Кидати треба так зручно, щоб проводир не міг піймати вузлика („лилика”). А як спіймає, тоді той, що кинув — йде на його місце.

Гусаком. Всі стають собі разом, а на самім переді стає той, що найліпше бігає. Що він робить, то мусять робити всі за ним: бігати вправо, чи вліво, сідати, стояти на одній нозі і т. д.

„Циган спить”. Присутні діти беруться за руки,

створячи колесо. Той, що в середині, сідає на траві, або стільці як „циган”. Колесо посувається то в один бік, то в другий, при чому діти говорять: перша година, циган спить. Друга година — циган спить, третя і т. д. Той, що сидить посередині, удає що спить. Надходить дванадцята година. Діти скаляли: дванадцята година, циган встає! І по цих словах розбігаються на всі сторони, а циган їх ловить. Котрого зловив першого, той сідає на його місце.

„Сліпа бабка”. Діти беруться за руки і уставляються колом. Одна з зав'язаними очима стоїть посередині з паличкою, або прутом в руках. Коло все крутиться, задержуючись на хвилину, і продовжує далі крутитися. Всі дивляться на бабку, яка стоїть з піднятою паличкою. Нараз бабка опускає палицю і показує на когонебудь з кола. Той на якого вказано, зараз же хапає паличку за другий кінець. Тепер „бабка” видає три звуки, наприклад наслідуює kota, півня, курку тощо. Той, що тримає паличку і на кого вказала бабка, повинен ті звуки повторити. Як бабка впізнає, хто саме за нею повторює, тоді той стає на місце бабка і гра продовжується. Якщо бабка не пізнає, гра продовжується як і раніше.

НЕ ДОЧУВ

Мати: Івасю, чому ти не прийшов зараз, як я тебе перший раз кликала?

Івась: Бо я, мамо, почув ваш голос, аж коли ви кликали третій раз.

Чарівна книжечка

Івасик книжечку дістав.
А книжечка жива: говорить!
„Це, каже”: ліс, а це он став,
А це село, річки і море”.
Івасик просить: „покажи
Мені чудову жар-птицю
І лицаря, що сторожив
Царівну, крало білолицю!”
„Гаразд, Івасику, дивись!”
Івасик дивиться: чарівні!”
А книжечка йому: „колись
Побачиш сам оту царівну”.
Івасик тішиться: „невже?
Оце зовсім буде вже ловко!”
Вночі приснилось: кінь ірже
І небо сяє ясним шовком.

СУМ у Парагваї

Союз Української Молоді в Парагваї — секція в колонії „Капітан Міранда”, на вул. Симона Петлюри, спільно з філією „Просвіти” влаштували 2. жовтня 1949 р. урочисту академію з приводу 10-ти літнього ювілею визвольної боротьби Карпатської України.

Урочистість відкрив і провадив голова СУМ-у Адам Вечорко при співпраці з Володимиром Шумилом.

Основу академії творив реферат учасника подій сотника Карпатської Січі Ант. Куциньського. Зміст доповіді був такий: Короткі географічні відомості та минуле Закарпаття. Визвольна боротьба за Карпатами і повстання Гуцульської Республіки 1918-19 рр. Культурно-національна боротьба в рр. 1919-1937. Події 1938-39 рр. Боротьба Карпатської Січі. Міжнародне і національне значення боротьби за Карпатську Україну.

Реферат було переплетено та ілюстровано віршами та піснями що створилися в Карпатській Україні і вийшли з пера переважно закарпатських письменників та поетів та з народніх уст. Їх гарно, з палкою експресією виконували місцеві сили молоді: „На зелених горах” О. Олеся — декламував Г. Яремчук, „Смерть Івана Попенка” В. Гренджі-Донського, виконав В. Корпук, Красвий гімн колишньої Карпатської Русі — соло-сам референт, „Просвітянській Молоді” — Юл. Боршош-Кумяцького — В. Шумило „Молодій Генерації” В. Гренджа-Донського — Оленка Романюквіна, „Готові” — Зореслава — Д. Бобрик, „Пророчий вірш” — Зореслава — А. Шегера, „Ми йдемо” та „Могутній зрив” — Юл. Боршош-Кумяцького — виконав М. Вечорко, „Присяга Ірляндки” — Гренджі-Донського — О. Цикун. Спів „Тобі, рідний Краю” на слова маршу Гренджі-Донського чудово виконав хор в композиції диригента Бондара.

Присутні і виконавці просвітяни та молодь СУМ-у і гості, що вщерть заповнили велику домівку, збудовану їхніми руками, приймали відчит з глибокою увагою та часом з великим захопленням. В патетичні моменти вставали, щоб віддати пошану поляглим борцям Карпатської Січі і діячам Карпатської України. Гімн „Ще не вмерла Україна” серед реферату, підхоплений всіма присутніми еднав душі у глибоких патріотичних пережи-

Перед домівкою СУМ-у під час свята на честь Т. Шевченка, Парагвай, Українська колонія „Фрам”.

Перша Центральна Управа СУМ в Парагваї, 1949 р. Сидять (справа на ліво) вик. об. голови Роман Лилик, член Управи Зоня Багера, референт орган. та культ. осв. справ Антін Куциньський, член Управи для доручень — Юлія Долотовичівна, заст. голови Степан Худик. Стоять (справа наліво) скарбник Іван Могилевич, секретар Осип Долотович, голова секції в Кармен дель Парана Ярослав Бернацький, член Управи Петро Костів.

ваннях. Легенда про дітей-січовиків на Красному Полі зірвала не одному сердечні сльози.

Маршем УПА „Ну, що ж?” та палким — „Не пора, не пора”, витриманим на високій ноті, закінчилася академія. Закрив її словами подяки і задоволення голова філії „Просвіти” С. Яремчук. А після нього господар філії Романюк та розпорядчики і господині з СУМ-у запросили присутніх до товариського чаю. За народніми українськими та стрілецькими піснями та за сердечною розмовою та щира українська родина десь тут, між парагвайськими лісами засиділась аж до ранку. Велика похвала і подяка належать всім організаторам і господарям такої імпрези.

Присутній.

-0-

Українська Рідна Школа та СУМ в Кармен дель Парана (Парагвай) 25 вересня 1949 р. влаштували першу в цьому краю Українську дитячу виставу: три одноактівки: „Вітай нам, Рідна школо”, „Незвичайні гості” та „Малі козаки” з дитячими співами. Малі актори, серед яких дехто завзято виконував і по кілька роль: Марійка Бурдинівна, Дарця і Роман Криськови, Генік Козачук, Вірочка і Ганька Плевачуківни, Данієля і героїня-декламаторка Лідочка Шикетівни та їх диригент Миколайко Говдак дістали сердечне признание від задоволеної публіки. Після вистави СУМ організував чайний вечір, де за скромним, але щирим прийняттям всіх розвеселила своїми віршами мила господиня вечора Марусина Козачуківна. Родичам і „просвітянкам” за поміч належить сердечна подяка.

Гість

Коли Юлія Цезаря запитали, яка смерть краща, він відповів: „несподівана”.

(Плутарх)

Народи рідко удосконалюються, коли беруть приклад тільки з самих себе.

(Гольдсміт)

Нам пишуть

З Канади.

...Зараз спеціальну увагу присвячуємо організаційному, фінансовому та пресовому відділам. В організаційному відділі стараємось збільшити сітку осередків, а навіть охопити одинаків. Там, де вже є осередки, — стараємось втягнути молодь, яка ще стоїть поза рямками СУМ. До того послуговуємось обіжниками, поїздками і навіть мабуть скличемо в місяці грудні конференцію голів та орг. референтів всіх близьких осередків.

В пресовому відділі найбільшу увагу присвячуємо зараз нашому журналові „На варті”, який хочемо поставити якнайкраще та зробити фінансово-незалежним.

...Діяльність та зв'язки ЦК СУМ по III Конгресі СУМ значно поправилися, що полегшує нам роботу на місцях та творить з нас нерозривну цілість, не зважаючи на наше розпорощення по різних країнах. Звітність, контроль, а в першу чергу видання вишкільних матеріалів освітніх рефератів та задум видання й інших потрібних матеріалів є великою нашою konieczністю та користю на місцях.

Це і є запорукою того, що ми не підпадаємо під місцеві впливи такі чи інші та не зійдемо на манівці, що можливе, коли ми не будемо мати здорового, сильного і активного одного центру, яким являється зараз ЦК СУМ.

Ми бажаємо Вам якнайкращих успіхів у всіх ваших задумах, а з свого боку докладемо всіх своїх зусиль, щоб вам полегшити переведення їх в життя.

Краєвий Комітет СУМ.

З США

...Уже маємо свою власну канцелярію в Нью-Йорку. ...Всюди зустрічаємо великі перешкоди, але ми завжди виходимо переможцями...

...Тепер створили виховну раду при СУМ-і. До виховної ради дали свою згоду: проф. Богдан Романенчук (кол. голова Спільки Науковців в Австрії, редактор „Літаврів”), проф. Олексинин — член Н. Т. Ш., проф. Володимир Дорошенко...

Перше засідання виховної ради має відбутися 15.12.49.

СУМ увійшов до Укр. Конгресового Комітету як самостійна одиниця.

...1) Осередок в Нью-Йорку — 83 члени. Кожної суботи відбуваються сходи з рефератами та організаційними питаннями. 2) Неварк — до 63 членів. Осередок влаштував академію — 7-му річницю УПА, були американські кореспонденти, про що було помічено в америк. часописі. Праця дуже добре стоїть. 3) Мілвлілле, Н. Й. — 40 членів (з них 28 членів старої еміграції), голова — д-р Ясинський. Тут великий позитив, що священники поставились добре до СУМ-у. Організовано ряд гуртків. 4) Чикаго — 84 члени (голова Боднар) спочатку церкви стояли негативно до СУМ-у а тепер навпаки. Це буде один з найкращих осередків. 5) Біггемтон — Н. Й., 30 членів (голова П. Гой). 6) Філадельфія — 63 члени. Осередок працює добре. В стадії організації — Дітройт, Балтимор та Мінеаполіс, проєктується створення і по інших містах, а де є менше молоді — ланки.

Орган. Бюро СУМ-у
Нью-Йорк.

...За дорученням Організаційного Бюро СУМ-у Америки, Комітет осередку СУМ-у Америки в Філадельфії через своїх членів виписав аплікації (ашуранси) на приїзд до США для визначних працівників СУМ-у в Європі, прізвища яких ЦК переслав до Орг. Бюро СУМ-у Америки.

Комітет осередку СУМ-у
Філадельфія

З Англії.

...Краєвий Комітет СУМ-у розпочав систематичне видавання місячного журналу для молоді „Голос Молоді”. Дотепер появилася вже два числа цього журналу.

З метою налагодження тісного зв'язку між поодинокими сумівцями та щоб заповнити часткову порожнечу, викликану браком постійних матеріалів для вишколу — ми вирішили видавати наш журнал...

Краєвий Комітет. Великобританія.

З Ново-Зеландії.

...Тоді, коли ми перебували у переселенському таборі у Пагіятузі, ми зорганізували український мішаний хор під проводом нашого диригента п. полк. Харитоненка. Наш виступ перед новозеландцями був досить добрий (новозеландці в той час, як ми співали на сцені, записали все на плити). Сьогодні ми слухаємо українські пісні Велінгтону (столиці Нової-Зеландії). Хоч не так часто можемо слухати, проте десь час від часу передають наш виступ по радіо. В цьому таборі ми пробули 7 тижнів, а деякі навіть більше. Представником нашої групи був сотник Федорко. Розуміється він і далі ним залишився. Ми одержуємо українські часописи з Австралії: „Вільна Думка” та „Єдність”. Ми віримо твердо в те, що наша справа в Н. Зеландії поліпшиться.

Слава Україні

М. Гринкевич

Парагвай.

...В далеких від вас парагвайських пралісах, серед плянтацій бавовни, рижу і маїсу, в районі Кармен дель Парана-Енкарнаціон вже кілька років існує т-во „Просвіта”, яка була досі єдиною організацією, що не давала забувати українським переселенцям свого Рідного Краю та тих ідей і традицій, що вивезли з собою наші батьки. Під опікою цього т-ва заснувалася 22.XII.48 р. і наша молодеча організація. Ми вже маємо 6 своїх осередків по колоніях українських поселенців, які охоплюють 147 душ нашого юнацтва та сподіваємось заснувати ще 4 осередки, які охоплять ще 70 душ.

За короткий час свого існування СУМ в Парагваї спричинився до заснування 2-х рідних шкіл для дітей та 2-х вечірніх загально-освітніх курсів для юнацтва, а за півроку влаштував по різних закутинах в пралісах місцях осідку наших колективів: 7 патріотично-національних імпрез, 7 вистав своїх аматорських гуртків, 11 товариських забав та кілька спортових змагань. В кількох осередках провадимо книгозбірні.

В умовах безперервної праці на плянтаціях нам дуже трудно розвивати свою діяльність за браком

вільного часу. Але завзятість та зростаюча свідомість молоді настирливо поборює цю перешкоду. Пізніми вечорами, по заході сонця з'їжджаються верхи на конях хлопці і дівчата з далеко розкинутих „чакр” між лісами до просвітансько-сумівських домівок на курси та на аматорські проби. Ні підтропичні зливи, ні тяжкі дороги їх не стримують, так само, як не перешкоджає і пекуче сонце дітям збиратись до Рідної Школи, хоч крім того вони ще повинні ходити і до школи „кастижанської”.

Центральна Управа, СУМ

...Дуже, дуже дякуємо за вашу таку докладну відповідь, інформації та за висилку різних матеріалів, одержання яких ми сподіваємося з тижня на тиждень. За все це прийміть найщиріше признание вашої братньої організації допомоги.

Наша Управа, обміркувавши на своєму засіданні 23.X.49 р. справу „влиття” нашої „парагвайської організації” до світової спілки Української Молоді, одногослоно постановила: поставити на порядок денний нашого річного Делегатського З'їзду, правдоподібно на початку січня 1950 р. пропозицію про з'єднання нашого СУМ'у з СУМ'ом, що є під кермою Центрального Комітету та про зміну, в зв'язку з тим наших організаційних норм. Після одержання від вас статуту спілки ми запроєктували його прийняти з тими змінами, чи додатками, що вимагаються обставинами нашого життя, праці та правового положення в Парагваї..

Центральна Управа

Бразилія.

...Виконуючи доручення, я скомунікувався з Б. Білінським в Гойянії. Тепер ведемо жваву переписку та спільно готуємо Організаційний Комітет для майбутньої праці. Його становище з огляду на дуже мале число українців в Гойаз невідгідне. Крім цього, дуже велика відстань унеможливило нам спільно обговорити всі біжучі справи її.

Та не зважаючи на це, будемо старатись поладжувати все листовно. с

З свого боку я обговорив вже справу організації клітин СУМ'у із головою Прихильників Української Культури о. Іваном Миколаєм.

Уповноважений СУМ'у Галат Володимир
Курітіба

Австралія.

...Пропоную свої послуги в справі давання всіх важливих і життєвих інформацій для сумівців, які приїжджають до Австралії, а зокрема до приймального табору в Бонегіллі.

В зв'язку з тим, що я тут працюю, можете всіх сумівців, що їдуть до Австралії скеровувати на мою адресу (особливо тих, що їдуть до приймального табору в Бонегіллі.

Адреса:

Polisko Wolodymyr. Reception and Training
Centre. Ronnegilla. Victoria. Australia

с

Полішко Володимир

...Я своє уповноваження передав своєму братові, який перебуває на сталому місці в перехідному таборі — він уже зорганізував осередок, який навіть давав в таборі концерт, що його передавали радіом. Виступаючи із своєю футбольною дружиною, я зламав собі ногу і тому, щоб праця йшла далі, я передав працю братові.

Осип Янківський

...Дякую за вашу терпеливість та матеріяли, які ви мені надіслали.

28. 9. 49 р. створено Організаційне Бюро СУМ'у в Австралії, яке почало свою діяльність і вже охопило біля 100 молоді, поробило різні заходи, щоб дістати дозвіл від уряду. На протязі цього короткого часу я вже кілька разів доповнював склад Бюра, а тепер знову залишився сам. Все це тому, що уряд перекидає людей за сотні кілометрів, і наші попадають переважно в чужі середовища і то в дуже малій кількості. Тут, де я, є 30 українців. Молоді з них коло 15-ти. Люди весь час прибувають, або вибувають.

Скромно відсвяткували ми в трьох найбільших скупченнях свято 1-го листопада. Підготовляємося і до інших наших свят. Є у нас добрі сили, але вони розкидані і ми не можемо їх використати для праці. Вважаю, що після того, як ми дістанемо дозвіл праця піде краще. Ми робимо все можливе, щоб зорганізувати молодь. Я встановив зв'язок з редакцією „Вільної Думки”, яка двічі на місяць дає сторінку для молоді. Встановлено також зв'язок з українською громадою м. Сіднея і з референтом молоді.

...На Різдво я організував спільну вечерю, на якій були присутні також австралійці. Відкрив я вечерю короткою промовою, привітав гостей, після чого моя дружина розказала, як відбувалося це свято на рідних землях і в таборах в Німеччині: Коли вона в своїй промові згадала про тюрми в СССР та концтабори в Колимі, Казакстані, пом'янула наших єпископів, священників-мучеників, героїв УПА і з'ясувала неможливість християнського святкування на рідних землях, присутні, яких було понад 60 осіб полинули думками до рідних хат, зруйнованих наїзником сіл та міст, до окрадених наших церков. На обличчях присутніх відбилася туга, і у декого заблищали сльози, що присутні австралійці почали питати одного сумівця: „про що розказувала та пані і чому промова її викликала таке зворушення і сльози?” Як раз трапилося, що цей сумівець на прізвище Земський добре знав англійську мову. Наприкінці вечері директор табору та інші австралійці довго ще розпитували Земського про Україну, УПА, цікавилися нашим побутом вдома і на чужині. На працання директор сказав, що він ніколи не забуде нашої вечері на Різдво в Австралії. Він сказав, що до цього часу він не уявляв собі, як можна так душевно й глибоко святкувати це свято. Так святкувати може тільки нарід, який пережив так багато, який бореться, який складав і тепер складає великі жертви за можливість вільно святкувати свої свята у власній вільній державі. Він висловив побажання, щоб українці дочекалися радісного дня — святкування Різдва на волі, у вільній Україні. „Я вірю, додав він, що так буде”. Присутні гості, разом з австралійцями майже до рана слухали наші колядки. Прощаючись з нами, директор Літль-фрон ще раз повторив свої побажання.

Осип Тарнавський

Табір Нельсон-Бой. Австралія

Ми скоріше позичаємо від нашого оточення погане, ніж добре.

(Дідро)

В твого друга є друг; у цього останнього в свою чергу також є друг, — будь обережний.

(Талмуд)

Про нас пишуть

ФРАНЦІЯ. „Українець-Час” ч. 1/167 з 7-го січня 1950 р. помістив велику статтю-розмову свого кореспондента з п. Калинником — вик. обов'язки Голови Ц. К. СУМ'у. В дев'ятох питаннях і відповідях розказано коротко про завдання, програму і діяльність СУМ'у на еміграції.

В тому ж числі подається про змагання з пінг-понгу між осередками СУМ—ІМКА в ГанOVERі. СУМ був переможцем.

КАНАДА. „Новий Шлях” ч. 97 з 10. 12. 49 р. подає замітку про здвиг СУМ'у в Манчестері. Однак газета чомусь замовчує, що це був здвиг СУМ'у, подаючи загально — „здвиг молоді”.

БРАЗИЛІЯ. „Праця” ч. 48 з 2. 12. 49 р. подає цікаву замітку до історії СУМ'у в статті „Зелена Україна”. Там стверджується, що в Манджурії протягом років проявляла жваву діяльність Спілка Української Молоді (СУМ).

АНГЛІЯ. „Українська Думка” ч. 3/151 з 22. 1. 50 р. подає в дописах про життя громад, про спільні виступи СУМ'у і СУБ'у. Свято героїв спільно влаштували СУМ і СУБ в Кранвічі і Рудер. Спільне Різдво улаштовано в Нютоні.

Та ж газета ч. 4/152 з 29. 1. 50 р. продовжує дописи про співпрацю СУМ'у і СУБ'у. Різдво святкували спільно в Гудерсвілді і Кастлфосрді. В цьому ж номері, в статті — „В єдиній сумівській організації” з задоволенням відмічено про ту співпрацю.

КАНАДА. „Гомін України” ч. 1—2 (37) з 7 січня 1950 р. передруковує інтерв'ю з виконуючим обов'язки Голови ЦК СУМ'у, а також подає допис про святкування Свята Героїв осередком СУМ'у в Едмонтоні.

АРГЕНТИНА. „Українське Слово” ч. 50 (1046) з 25. 12. 49 р. подає допис про крайовий з'їзд СУМ'у в Канаді.

БЕЛЬГІЯ. „Вісті” ч. 1 (90) з 7. 1. 50 р. подає дописи про спільні виступи СУМ'у і УДК. Подаючи дописи про спільне святкування листопадових річниць в Зольдері, редакція стверджує посилену працю і що вона не має змоги помістити всіх дописів.

ФРАНЦІЯ. „Українське Слово” ч. 420 і 429 з 29. 1. 50 р. В обох числах цього часопису поміщено статті під наголовком „Опозиція в Бельгійському СУМ'і. Як видно зі змісту статей і спростування КК СУМ'у в Бельгії ці статті написані з метою розбити СУМ, або послабити його впливи між молоддю. Хоч тяжко ствердити — яка була мета редакції „У. С.” помістити ті статті, однак, думаємо, що партійну редакцію „У. С.” (ОУН (с) мельниківці) занепокоїла виховна робота СУМ'у, який виховує молодь на добрих українців, а не партійців. Докази тенденційности редакції „У. С.” є непоміщення спростування КК СУМ'у у своєму часописі, проти прийнятих засад всієї культурної преси.

КАНАДА. „Український Робітник” ч. 51. з 30. 12. 49 р. подає допис про святкування листопадової річниць осередком СУМ'у в Судбурах.

сФРАНЦІЯ. „Українець-Час” ч. 3 (169) з 15. 1. 50 р. помістив спростування КК СУМ'у в Бельгії відносно статті в „Українському Слові” п. з. „Опозиція в бельгійському СУМ'і”. Далі в тому числі по-

міщені: Святочні побажання КК СУМ'у в англійській зоні Німеччини, осередку в Міттенвальді, дописи про святкування Свята Героїв осередком СУМ'у в Нойтер-Гостель, Англія і про працю осередку СУМ'у в Монтімер — Англія.

„Українець-Час”, ч. 5 (171) за 29. 1. 50. містить дописи про святкування в пам'ять Митрополита А. Шептицького осередком СУМ'у у Вінніперу (Канада) та свята героїв осередками СУМ'у в Ляндек (Австрія) і Галлендорфі (Німеччина).

„Українець-Час” ч. 6 (172) за 5. 2. 50 подає дописи про зорганізування нового осередку СУМ'у у Гудерсфільд (Англія) та його працю, а також про святкування 22 січня осередком СУМ'у в Сліффорд (Англія) і про святочні імпреиз осередку СУМ'у в Пюртені і Зеєдорфі (Німеччина).

„Українець-Час” ч. 7 (173) за 12. 2. 50. подає оголошення про конкурс на п'єсу з визвольної боротьби України, що проголосив ЦК СУМ'у.

АНГЛІЯ. „Українська Думка” ч. 5 (153) за 21. 1. 50 подає дописи про працю СУМ'у в Родей та Сліффорд (Англія).

КАНАДА. „Гомін України” ч. 3 (38) за 21 січня 50. подає дописи про діяльність осередків СУМ'у в Монтреалі і Вінніперу.

„Гомін України” ч. 4 (39) з 8. 1. 50. помістив допис про хор СУМ'у в Торонті.

НІМЕЧЧИНА. „Український Самостійник” ч. 3, з 22. 1. 50. подає в „Газеті газет” уривок статті з журналу „Авангард” „Плекаймо дружбу”.

„Український Самостійник” ч. 6 за 11. 2. 50. помістив статтю члена ЦК СУМ'у Ковалю — „СУМ не стане інструментом”, в якій автор дає відсіч всім зазіханням ворогів українського народу і „партійним патріотам”, що хочуть знищити СУМ.

„Українські Вісті” ч. 15 (376) за 19. 2. 50. передруковують з ч. 5 „Н. П.” (мабуть „Н. П.” — „Наші Позичі” — орган УРДП) статтю про СУМ під назвою „До проблеми молоді” С. Дорошенка. Як видно стаття написана „на замовлення”, але чие — невідомо. Автор, не подаючи ніяких матеріалів, обмежився „дешевим” гумором і, головне цілком виявив своє повне незнання справ СУМ'у. Він навіть безапеляційно заявив, що СУМ, як такий „не існує...” „СУМ став розполітикованою сектою...” „СУМ поставлений в презирливо ворожі позиції” (ким, чи до кого — секрет автора). Ось ще перлини зі статті: „Ви не почувте ані справжньої юнацької пісні”... „не побачите культурної юнацької імпрези”... „Ії (молодь) напихають фашистівською вбогою ідеологією” і т. д. Цього досить, щоб побачити яка ціль писанини п. Дорошенка, а вірніше його „наймачів”. Автор напевно не жив в західних зонах Німеччини, бо його „писанина” видає його з головою і доказує, що він ніколи не бачив живих сумівців, бо пише: „панове Калинники, Ковалі і Карпенки-Криниці в коротеньких штанцях” і це тоді, коли кожний, хто тільки на власні очі бачив сумівців знає, що ті „коротенькі штанці” носять пластуни, коли вони в одностроях. Продовжуйте в тому ж самому дусі п. Дорошенко — кращої компромітації і вас особисто і ваших „натхненників”, чи хазяїнів перед українським суспільством і молоддю, що об'єднує СУМ, — нетреба.

Українці в Бразилії

Бразилія є найбільша південно-американська республіка. В її центрі, в штаті Гояз проживають українські скитальники. Минулого 1949 р., 4. XI. приїхало сюди 35 осіб залізницею. З того числа 15 українців. Це були перші українці в історії Бразилії, що оселилися в цьому штаті. Автор цих рядків мав щастя бути першим сумівцем, першим студентом - українцем і першим українцем — католиком, що прибув сюди. Решта — 14 осіб були першими православними, що прибули сюди.

За цією „п'ятнадцяткою” прибували залізницею і на літаках інші групи, так що тепер кількість українців, колишніх ДП, зросла до 180 душ. Переходовий табір міститься в м. Гоянія. Це нова столиця штату Гояз (має вже 60.000 мешканців). Тут перебувають новоприбулі емігранти аж до часу, коли знайдуть собі працю за посередництва ІРО чи штатного відділу агрикультури. Ситий харч, нічліг, лікарська опіка є добрі, що треба завдячити як губернаторові штату п. д-рові Жеронімо Коїмбра Буено, так і шефові іміграції для Гоязу — д-рові Люїз Сампайо Нето. Також задовільно виконує свої обов'язки адміністратор табору — естонець Г. Р. Аустер. Усі українці вже працюють і за фахами, які їм найкраще відповідають. Частина з них працює в Гоязі або на її передмістях — Кампінас (механіки і т. п.), решта працює або в сільсько-господарській кооперації, або в приватних фазендах (господарствах).

Тут слід зазначити, що перша група українських поселенців, які пішли на с.-госп. роботи, дуже добре виявила себе на праці. Урядові й еміграційні кола дуже задоволені їхніми досягненнями. У нас слідок такої опінії у представництві ІРО в Гоязі бразилійці подають численні пропозиції на працю для нас. „Фазецдейри” (господарі) вимагають тільки українців.

До речі не можна поминути мовчанкою приємної несподіванки в Гоязі: замість 2-річного контракту, підписаного в Європі, відробляється тут тільки пів-річний контракт праці!

По довгих заходах (9 місяців!) авторові цих рядків пощастило нав'язати контакт із трьома українськими тижневиками, що виходять у Бразилії: „Місіонар”, „Праця” і „Хлібороб”, які присилають (покищо безкоштовно) українцям в Гоязі свої газети. Також інші українські газети американського континенту присилають нам друковане слово, однак з цирим признанням мушу заявити, що найкраще допомагають нам ОО. Василіяни з Парани, які шлють поштою календарі, словники, навіть обіцяли прислати священника. Не зважаючи на підтропічний-мокрый клімат всі емігранти, а передусім українці (Богу дякувати!) почувають себе прекрасно.

Богдан Білинський

Шлунок носить наші ноги, а не ноги шлунок.
(Сервантес)

Кожна людина приходиться до того, що Бог написав на її чолі.

(Коран)

П'яниця схожий до пляшки: він має тільки тіло і горлянку, не має голови.

(Японське прислів'я)

Щирий привіт усім знайомим в Європі шле з Центральної Бразилії — **Богдан Білинський**.

Сумівський фільм

Почавши з листопаду й кінчаючи в січні біжучого періоду праці К. К. дав нагоду українському громадянству, а зокрема сумівцям, оглянути фільм, накручений з нагоди сумівських свят та проці до Остакер-Люрду, що відбулись в літі 1949. В багатьох осередках представники К. К. зустрічались з правдивим захопленням глядачів. Особливо гарне враження робили карні лави сумівців, машеруючи вулицями міст. В одній місцевості, запрошений чужинець з подивом висловився про українську молодь:

„Ви можете бути горді, що маєте молодь свідому своїх національних завдань. Із цих картин, які ви дали мені можливість оглянути, пробивається незвичайний динамізм життя, якого дуже часто бракує цьогочасній молоді взагалі. Бажаю вам успіхів в дальшій праці”. По відповідній підготовці цей фільм буде переданий до використання іншим Крайовим Комітетам.

О. К.

ОДЕРЖАНІ СУМІВСЬКІ ВИДАННЯ

„В поході” ч. 1 (14). Січень 1950. Видання К. К. СУМ'у в Бельгії.

ЗМІСТ: Обласні вишкільні дні СУМ'у в Бельгії. До історії СУМ'у. Та випиймо, друже! (Стаття проти алькоголю).

„На варті”. Ч. 4—5. Листопад-грудень 1949 р., видання К. К. СУМ'у в Канаді. ЗМІСТ: Листопад. Ю. Терен — Легенда про сумівський прапор. Л. Гусик — 359. П. Хмурий — Бомби й міни. Великий поет сучасності Ю. Клен. За зовнішню пресову діяльність СУМ'у. Тим, що від нас відійшли. Що читати? І-й красвий з'їзд СУМ'у в Канаді. З життя осередка СУМ'у. Ціна числа 25 центів.

„Голос Молоді”. Лондон. Ч. 1. Грудень 1949 р. Видання К. К. СУМ'у в Великій Британії. ЗМІСТ: Від редакції. Яр Славутич — Сумівська пісня. Б. Бора — Ти твердо стій. Ол. Гай-Головоко — Кузня гартування духу давнини. П. Черкавський і А. Шульга — Криза і відродження духовости. О. Марден — Воля і успіх. Проф. І. Огієнко — Вплив української культури на московську. З історичних документів. До короля Англії відносно Г. П. Орлика. Св. Апостол Андрій на київських горах. Р. Завадович — Заповіт Владики. Р. Роляник — Кам'яний горішок. Б. Лепкий — І в мене був свій рідний край. Ст. Рудницький — Початкова географія. З життя СУМ'у у всіх країнах світу. В. Смерека — Як ми перевели Андрійський вечір. Видання циклопестельове.

„Голос Молоді”. Ч. 1 (2). Лондон. Січень 1950 р. Видання К. К. СУМ'у в Великій Британії. Це число вже вийшло друком з великою кількістю ілюстрацій, в той час, як в попередньому числі ілюстрації були дані окремим додатком.

ЗМІСТ: Привітання К. К. СУМ'у. В різдвяну ніч. Богдан Бора — Лист. Боедар — Різдвяний дарунок. Теодор Курпіта — Легенди про непізнаних. М. С. — У свято самостійности. П. Д-в. — Сенс Крутянських подій. Сторінка Юного Сумівця. Життя СУМ'у в цілому віті. Нотатки з життя і діяльности СУМ'у Великобританії.

„В по...” ч. 2 (15). Лютий 1950 р. Видання К. К. СУМ'у в Бельгії. ЗМІСТ: Весь наш час, всі наші

сили на ідейне озброєння. До історії СУМ'у. Як інші до того беруться.

„На варті”. Ч. 1. Січень 1950 р. Видання К. К. СУМ'у в Канаді. ЗМІСТ: Богдан Лепкий — Під ялинку. В. Кравців — Пам'ятати про Крути. Петро Волиняк — Перше Різдво (спогади). Леся Українка — Коляда. Н. Г. Русова — Марійчин Святвечір у Канаді. П. Хмурий — Незабутні дати. Володимир Янів — Думки з нагоди трагічних роковин. Р. Максимович — Людина у змагу з природою. Сусіди України в минулому і сучасному — Туреччина. Проф. Г. Ващенко — Молодість. Л. Гусин — Виховання молоді в СРСР. Р. І. — Завдання і діяльність СУМ'у. Розмова з вик. обов. голови Центрального Комітету СУМ п. О. Калиником. З життя осередків СУМ'у в Канаді. Бібліографія.

БІБЛІОГРАФІЯ

„Молоде Життя” — часопис Українського Пласту, ч. 1, січень 1950 р. 32 стор., ілюстрований. Зміст: А. Фіголь — Чергова проба зв'язку і — Як різно... і як однаково. В. Янів — Чи ти розумієш цю Велику Дату. В. М. — В оборні вічного — Наказ Крутів. Сторінки: юнацька, старшо-пластунська, сеніорська. Вісті з ГПС і скавтського світу. Господарська сторінка. Різне. Ціна 0,50 нім. марок. Адреса: Видавництво „Молоде Життя”. Мюнхен, 2 БС, Фах. 221. Німеччина.

„Граматика української мови” — проф. Олександра Панейка, підручник для середніх шкіл і самоосвіти — (фонетика, морфологія, текст і вправи, синтакса).

Накладом д-ра Романа Смука. Авґсбург. 1950. ст. 236 (текст) і 50 (вправи), 8₀ м., ціна НМ — 8, або дол. 2.

В Німеччині замовлення приймає Висилкова Книгарня „Молоде Життя”. Адреса: 136. Мюнхен, БС — Фах. 221. Німеччина, а поза Німеччиною — представники Видавництва.

Чи знаєте ви, що...

Найвищою рослиною в світі є водяна рослина Мкрочиствіс-Танг, що досягає 300 метрів висоти.

Ще 100 років тому креслярі купували радирки в аптеках.

Турки, сирійці й араби на знак згоди хитають головами зправа на ліво, а на знак заперечення ззаду наперед, себ-то зовсім не так, як це робимо ми.

Тубільці острова Нова-Гвінея при куренні стріхають попіл до попелнички і потім цей попіл з'їдають.

Побожні індуси не вбивають жодних тварин, навіть комах, тому багаті люди, коли йдуть на прохід, заставляють своїх слуг замітати стежку, щоб там не було комах.

Жінки в Конго (Центральна Африка) носять на ший облучі вагою до 12—кіло, як прикрасу.

Коли б хто хотів голосно рахувати до мільйона і убв в стані одно число вимовляти одну секунду, він мусів би рахувати без перерви два місяці. А коли б хто, що може дуже швидко говорити був в стані сказати 200 чисел за одну хвилину, то йому треба було б 9512 років, 34 дні, 5 годин і 20 хвилин, щоб рахувати до бильйона.

В ботанічному саді в Лондоні є рослина, яка має

1000 років. Африканці називають її кава-хліб. Ця рослина потребує дуже мало поживи і в стовбурі нагромаджує запас води і поживних речовин, якими потім користується і живе.

В Китаї вважається неввічливістю передавати або брати якусь річ одною рукою. Навіть чарку треба давати або брати двома руками, якщо ви не хочете образити того, хто бере, або дас.

Так як в нас люди ходять з собакою, так у Китаї до доброго тону належить йти на прохід з птахом у гарній клітці.

В нас вважають нещасливим числом „13”, а в Індії всі числа, що кінчаються на „0”.

Що найлегшим з дерев є дерево „бальза”, яка росте в Центральній і Південній Америці (від кордонів Мексики до Болівії). Дерево це легше від корка. Його плотність за шкалою для деревини 0,125. Легкість його пояснюється тим, що в його клітинках дуже багато повітря (до 92% цілого об'єму).

Росте „бальза” надзвичайно швидко: за пів року з посаженого зернятка виростає деревце 1,6 метра заввишки і 5 сант. в діаметрі. За 6—7 років дерево досягає 20—30 метрів височини і до 50 сант. у діаметрі. „Бальзару” використовують тільки для найлегших споруд: повіток, насівів, тощо.

Коротко про цікаве

Найбільш урочистим святом в Японії є Новий Рік. Він є не тільки першим днем року, але також днем народження для всього японського народу. В цей день кожна людина вважається на рік старшою, навіть новонароджена дитина. Святкують японці Новий Рік від 3-ох до 7-ми днів. Це свято радості, і тому всі люди прикрашені. Кожний намагається віддати на цей день усі борги, а базари під Новий Рік відкриті цілу ніч.

×

На річній конференції американського товариства наукового постопу 28-го грудня 49 р. астроном, доктор Дональд Г. Мендель висвітлив фільм: „Що діється на сонці”. Фільмування цікавих процесів на поверхні сонця провадив д-р Рсобртс в астрономічній обсерваторії в Колорадо.

Минулого року Німеччина і весь коультурний світ відзначали 100-ліття смерти Гете, оголосивши 1949 рік „Рік Гете”. Цього року припадає 200-ліття з дня смерти німецького композитора світової слави Себастьяна Баха. Цей рік проголошений в Німеччині як „Рік Баха”.

В Америці винайдено удосконалення для телевізії, яке дозволить у найближчий час абонентам телевізії замовляти собі телефоном фільми. При цьому абонент зазначає, який фільм він хоче бачити і в який саме час.

В ніч на Новий Рік в Америці стався 281 нещасливий випадок, з яких 142 смертельних.

В штаті Міссурі (США) живе ще ветеран громадянської війни (1864—65 р.р.). Він має вже 108 років і почуває себе зовсім добре.

В 1949 році кожних 5 секунд денебудь на земній кулі сідав, або відлітав 1 літак. Через Атлантиду зроблено 11.000 летів і перевезено 300.000 цивільних пасажирів.

Куток розваги

НАЗВА РОДИННОГО СЕЛА

Учитель (в міській школі): Петро і Максим лишаться після навчання за кару, що не навчилися лекції і напишуть сто разів назву родинного села.

По годині приходить учитель і бачить, що Петро сидить і не пише, а Максим аж пріє, але пише і плаче:

Учитель: Чого ти плачеш, Максиме? Дивись Петро вже написав і сидить спокійно.

Максим: Не штука було йому написати, коли його село називається Гаї, а моє Перевертивоза... до того ще й Середні.

Анакдоти

В ШКОЛІ

Учитель: Іцьку, скільки буде два рази три?

Іцько: Сім!

Учитель: Як то? Чому не шість?

Іцько: Я хотів, щоб пан професор щось на тому інтересі заробили.

ПРИ СПОВІДІ

Священик (до школяра під час сповіді): Ну і що ж ти, дитино, заслужила собі у Бога за свої гріхи?

Школяр: Та я, прошу отця духовного, нічого за то не хочу.

ЛИЦЕ ЧИ ШИЯ?

— Мамо, чи вуха належать до лица чи до шиї?

— питає мала Марійка.

— Чому ти питаєш? — дивується мама.

— Бо ви казали, щоб Настя вмила мені лице, а вона мие мені і вуха.

ПЕРЕДБАЧУЮЧИЙ БОГДАН

— Ну, Богданочку, чому ж ти не бавишся тими забавками?

— Мені страшно, що мені буде від тата, коли я їх зіпсую.

ОБЕРЕЖНИЙ

— Коли моя сестра починає співати, то я зараз виходжу на балкон.

— Чому щ це?

— Щоб люди не подумали, що я її б'ю.

В ШКОЛІ

Учитель: Що ти там маєш під лавкою?

Учень: Нічого!

Учитель: Зараз же покажи мені.

Загадки

1. Лікар, відвідуючи умово-хворих в коридорі свого відділу зустрів двох хворих.

Щоб щось сказати — він запитав їх — скільки їм років.

Вони відповіли, але лікар хотів перекопатися про їх арифметичне думання і спитав — скільки років їм разом. Один з хворих відповів 44, а другий 1208. Лікар відразу догадався, що перший відняв один вік від другого, а другий помножив їх.

Скільки років мав кожний з них?

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ

Шановні читачі і прихильники „Авангарду“!

Дасмо Вам це число в подвійному зошиті і з записанням тому, що не всі кольпортери зрозуміли їхні зобов'язання перед видавництвом і не вислали своєчасно грошей за попередні числа.

Кому дорога сумівська ідея і хто хоче, щоб наш журнал виходив точно щомісяця, або частіше, щоб став ще цікавіший — піддержуйте його. Приднуйте читачів і передплатників! Голосіться в кольпортери! Умови передплати будуть поміщені в слідуєчому числі.

Адміністрація

Якщо ти не маєш ворогів, цілком можливо, що ти не маєш і друзів.

(Арабське прислів'я)

Геній — це один відсоток надхнення і 99% невпертної праці.

(Томас Едісон)

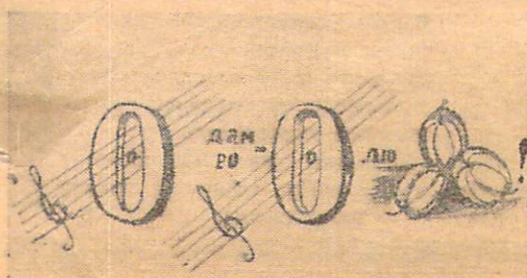
ТРЕБА РОЗВ'ЯЗАТИ!

1. Учні 4-ої класи дістали до розв'язання арифметичне завдання на ділення. Частка становила 57 при остачі 52. Івась, розв'язавши задачу, не був певний, чи він зробив це правильно. Отже він помножив частку на дільник і додав остачу. Вислід був: 17.380, що на клопіт Івасеві зовсім не був тожний з діленням. Причина цього була в тому, що Івась при множенні в дільнику другу цифру написав помилково 6 замість 0. Знайдіть правильне ділене.

2. На загальних зборах одного товариства відбувалося голосування. Голова заявив, що хто згодний з пропозицією, той повинен встати, а хто ні — мусить сидіти. Після обчислення голосів голова оголосив, що пропозицію прийнято більшістю голосів. (четвертою частиною голосів опозиції). Однак голосування було опротестоване, аргументували тим, що незгодних було більше, але не було на чому сидіти. 12 членів заявили, що вони мусіли стояти проти їх волі. Голова переглянув тоді своє рішення і оголосив, що пропозиція відкинута більшістю одного голосу. Скільки людей було на зборах?

3. Дядько Максим оженився з Марією 16 років тому. Він був тоді старший від своєї дружини втричі. Сьогодні він є старший від своєї дружини тільки в два рази. Скільки років мала Марія, як виходила заміж?

РЕБУС

Від Центрального Комітету СУМ'у

Центральний Комітет Спілки Української Молоді звертається з проханням і закликом до українського громадянства пересилати документи, матеріали, оригінальні свідчення та фотографії з життя, діяльності та процесу Союзу Визволення України — Спілки Української Молоді (СУМ'у) на Україні та інших теренах Советського Союзу.

За цінні матеріали — винагорода. На бажання матеріали після використання — звернуться власників.

За Центральный Комітет
Спілки Української Молоді

(—) О. Калинник
Викон. обов. голови

(—) Ігор Заяць
секретар

На прохання „Дирекції Вібліотеки сучасної міжнародної документації та Музею великої війни“ при Паризькому Університеті, Пресовий відділ при ЦК СУМ'у звертається з

закликом

до всіх Крайових Комітетів, Комітетів осередків і уповноважених СУМ'у, як також до членів СУМ'у допомогти згаданій вище Вібліотеці в доповненні її українського відділу висилаючи на адресу бібліотеки, або, щоб уникнути коштів на пересилання — через французьких консулів, всі наші публікації друковані, або циклостелеві.

Думаємо, що не треба звертати вашу увагу на те, що для нас—українців це є великою нагодою виконати свій обов'язок перед воюючою Україною і тому всі, хто має які попередні видання, вишле їх якнайскорше і в майбутньому буде висилати всі документи, публікації, меморіяли, листівки, вишкільні матеріали і т. п. до Вібліотеки.

Пресовий Відділ ЦК СУМ'у

Адреса Вібліотеки:

Bibliothèque de
Documentation Internationale Contemporaine.
Université de Paris.

Paris — XVI
5 Rue Auguste Vacquerie.

Центральний Комітет

Спілки Української Молоді

Ч. 36/26/50.

Мюнхен, 21. січня 1950.

До Крайових Комітетів, Організаційних
Бюр, Уповноважених СУМ'у
(до виконання!)

В справі: Постанова ЦК СУМ'у про:

- Відзначення 4-ліття Спілки Української Молоді на чужині.
- Відзначення 20-ліття процесу СВУ—СУМ на Україні.

Центральний Комітет Спілки Української Молоді на своєму засіданні 17. січня 1950 р. виніс наступні постанови:

- Як офіційну дату відновлення діяльності Спілки Української Молоді на чужині слід уважати дату основания першого сумівського Осередку в Авгсбурзі — 18. липня 1946 року.

Цю дату відзначають всі клітини Спілки Української Молоді на чужині окремим сумівським святом.

- В місяці травні 1950 р. доручається усім клітинам СУМ'у святочно відзначити 20-ліття процесу Союзу Визволення України та Спілки Української Молоді на Україні.

Всі провідні клітини СУМ'у опрацюють докладний плян відзначення цієї події.

За згідність з протоколом:

(Ігор Заяць)

Секретар ЦК СУМ'у

Кожний дозрілий народ шанує своїх воєнних інвалідів та окружає їх пильною опікою.

Кожний українець бачить в українських інвалідах носіїв і подвижників найвищих національних ідеалів, тому ніколи не відмовляється зложити даток на їх ціль.

Датки треба слати на адресу:

Союз Українських Воєнних Інвалідів на Еміграції
Авгсбург, Юденберг 8/II. Німеччина

Видавництво

i

Висилкова
Книгарня

„МОЛОДЕ ЖИТТЯ“

(13b) München 2, BS.
Abhofach 221, Germany
поручає

ЕНЦИКЛОПЕДІЮ УКРАЇНОЗНАВСТВА

монументальний твір,
багато ілюстрацій,
понад 800 сторінок,
виходить в 10 зошитах
з доданою мистецькою
твердою політуркою.

Ціна одноразово згори НМ 60.—
Пишіть і посилайте гроші на адресу
Видавництва.

ЕНЦИКЛОПЕДІЯ
УКРАЇНОЗНАВСТВА

ЧИТАЙТЕ
И ПОШИРЮЙТЕ
НОВИЙ
СУМІВСЬКИЙ
ЖУРНАЛ
В АНГЛІ
„ГОЛОС МОЛОДІ“

„АВАНГАРД“ — ілюстрований журнал-місячник Спілки Української молоді. Головний редактор М. Кушнір. Адреса редакції та адміністрації: Мюнхен. Дахауерштрассе 9/II.

БІБЛІОТЕКА ЮНОГО СУМІВЦЯ

Ч. 1.

В ЛІСАХ ІНДІЇ

(СПРАВЖНЯ ПОДІЯ З ЖИТТЯ ДАЛЕКОГО КРАЮ)

(За І. М. Франсісом)

Переказ І. М.

МЮНХЕН

1950 РІК.

Додаток до журналу СУМ-у „АВАНГАРД”

1. Подорож морем з далекої Індії в Європу і дивне оповідання пана Багадура

Між Азією й Африкою прокопано, як відомо, канал, яким злучено два моря: Червоне і Середземне. Цей канал має назву Суєзького.

Це було кілька років тому. Суєзьким каналом звільна плув англійський пароплав. На палубі пароплава було, крім корабельної служби, чимало подорожніх, що плили з далекої Азії через Суез в Європу. Найбільше було англійців, урядовців, військових та купців, що постійно їздять до англійських колоній — Індії, Австралії та інших країн, що їх давно завоювала могутня світова держава — Англія.

З краю палуби, спершись на поруччя, покурював люльку пан Бернет — урядовець-пенсіонер з Індії. Коло нього стояв інший пан — теж англієць. Перед ними гралися з сонцем тихі хвилі Суєзького каналу, а над ними пекло гаряче африканське сонце. На заході виднілися береги Єгипту, а на сході — сінайський півострів, на ньому славетна гора Сінай, відома з біблійних оповідань. На заході — край мурунів, левів і єгипетських пірамід, на сході — Азія — край семітів, монголів та індусів з дикими тиграми, темними забобонами, таємничими арабськими й індійськими казками.

— Розкажу вам одну індійську справжню подію, яку я сам пережив, але перед тим дозвольте вас запитати — чи ви вірите в те, що людина може перекидатися у звірат. Так говорив опалений сонцем і вже сивуватий пан Бернет. Його товариш із здивування зробив великі очі.

— Отже, послухайте дивної індійської історії. Ви ж знаєте, скільки різних чудесних оповідань ходить про Індію. Але я вам розкажу правду.

Це було в глухій глибині величезного індійського

краю. Я був там в ті часи суддею і збирачем податків. Коли я приїхав на місце мого урядування, щоб перейняти посаду від мого попередника, останній обвезив мене по всьому району та познайомив мене з визначними людьми — індусами. Це мені було потрібне для успішності мого урядування. Ми їздили разом кіньми.

Одного ранку — пам'ятаю як нині — ми виїхали, як звичайно, з нашого табору, де були наші слуги, вози, коні і намети з усяким приладдям та урядовими книгами. На дворі, хоч був ранок, стояла вже задуха і було парко, як це звичайно буває в Індії. Ця країна, як ви знаєте, лежить більше в гарячій ніж в поміркованій смузі. Ми їхали через пустий степ в напрямі до джунглів, що тяглися на сотні миль. Це була околиця ріки Гангу.

Джунглі, як ви певно знаєте, — це гущавина очеретів, корчів та бамбусово-тростинових лісів, що покриває мочавини над ріками в північній Індії. В джунглях живе багато всяких звірів. Є там величезні гади, люті тигри та спокійні велетні-слони. Мандрувати по джунглях не кожна людина має відвагу.

Коли ми вже проїхали пару миль і наближалися до джунглів, мій провідник показав рукою на самотню хатину в полі. Поле коло хати було оброблене краще, як це буває в індуссів.

Чи ви бачите ту хижку! Ніхто з тутейших людей не наважився б так близько підїхати до неї, як ми. Тут живе стара, що її бояться всі в околиці: її вважають за відьму-чарівницю!

Не встиг він доказати, як почувся рип дверей хати. Двері відчинилися, і на двір вийшла стара індуסקа — тип, якого я ще не бачив.

Зморщене обличчя й ніжнсо-біле волосся свідчили про глибоку старість. Вона була висока й тонка, як тростина.

Під високим чолом світилися ясні пронизливі очі, які рідко можна зустріти. Очі ті була зелено-сірі, що дуже дивно виглядало при темному обличчі. Здавалося, що ті очі заховають в собі дикий вогонь та що в темноті вони могли б світитися як котяті.

Коли я глянув на неї, уста її склалися в погану усмішку, показуючи два ряди гострих, жовтих зубів.

— Салем, Амаго! — привітав її мій провідник. Я звернув увагу на те, що він сказав це непевним, навіть тремтячим голосом. (Словом „салем“ вітаються мусулмани).

— Салем, збирачу податків, пане Багадур! — відповіла стара, і очі її заблищали диким сяйвом. — Чого бажає ваша милість від своєї слуги? Чи може ваші діти знову з'їли трійливу ягоду з джунглів? Або може ваша милість хоче, щоб я йому виворожила, котра дитина втопиться, як поїде через воду?

— Мовчи, жінко! Чи вже так скоро забула, як смакує моя сіль? (В Індії населення дуже бідує без соли, яку тримають у своїх руках англійці — володарі краю). Що тобі завинили мої невинні діти, що ти їм починаєш лихо віщувати. —

Почувши ці слова, жінка кинулася лицем на землю, узяла жменю пороху й сипнула на свою сиву голову. Потім стала голосити так жалібно, що вся аж тряслася. Але в очах її не було видно ані одної сльозини.

Даруйте, пане, даруйте! То не я говорила, то чорти говорили, що день і ніч товпляться навколо мене і нашіптують мені диявольські думки. Я вже знаю, що вони приведуть мене до загибелі.

З тими словами вона підповзла до ніг коней і хотіла тут покласти голову. Мій знайомий зіскочив з коня та, ухопивши її за рамена, поставив на ноги.

— Не треба, нещасна істото, сказав він. Слухай — я залишаю службу, але буде після мене тут оцей пан, новий суддя. Він вже буде старатися про те, щоб ти мала спокій від людей.

Стара зовсім підвелася і вперла в мене очі. Її погляд знову став несамопитим — вона огидно вишкірилася та знову показала свої зуби.

Чесць новому збірачеві податків! Будеш довго жити і по мені, але бережися сірого кулявого тигра!

Сказавши ці слова якимсь сичучим голосом, вона хутко обернулася і зникла за дварима своєї хижі, зачинила за собою двері і засунула її засовом.

Я глянув на Багадурра й не пізнав його — такий він був блідий. Мусів спертися на свого коня, щоб не впасти. Його бліді уста дрижали, вимовивши тільки два слова: „відьма-тигриця!”

Я вже хотів злізти з коня, щоб йому допомогти, але він нарепті зібрав сили скочив на сідло і тоді так вп'яв остроги в кінські боки, що кінь зірвався, як шалений, і помчав так, що я не міг його наздогнати.

Коли я приїхав до нашого табору (ми жили в наме-

тах, бо не мали в тій околиці дому) кінь Багадур уже був відведений, перед наметом про щось боязко шепотіла служба, а в наметі при польовому столі сидів Багадур, схопивши голову в долоні. Обличчя його посиніло. Виглядав так ніби постарів на 20 років. Він ледве підвів голову, почувши мої кроки.

Ледве я його намовив, щоб він викупався, прохолодився і з'їв щось разом зі мною. Аж тоді він прийшов помалу до людського вигляду і заговорив.

— Вас, певно, дивує моя поведінка. Я мушу вам з'ясувати, в чому річ. Ви, мабуть гадали, що я втратив розум. Але якби ви знали про ту стару те, що я знаю, то й ви б може не інакше виглядали як я.

Багадур зупинився, дивлячись на мене. В мене майнула думка: бідний Багадур! Від довгого перебування серед темних і забобонних індусів та сам став такий, як вони, і лякаєшся першої-ліпшої жінки, яку вважають за відьму.

— Вам, пане Бернет, це все треба буде знати, бо ви приходите на моє місце й будете порядкувати в цім краю. Отже, знайте, що той сірий тигр, що про нього згадувала стара та казала, щоб ви його стереглися — це не якась там байка, а факт. Це страшна потвора, що перебуває в тих джунглях і погубила вже не одну душу. Але бачили його тільки один раз. Скільки я за ним не ходив — його не здивав. Раз тільки найшов у джунглях трупа людини, розірваної тигром. Може вам вдасться впоратися з тою потворою. Але звертаю вашу увагу на те, що ця bestія дуже дика і хитра. Тримайтеся на сторожі і не пускайтеся до джунглів без набитої рушниці.

(Пояснення до тигра: Тигр — це величезний звір з хижацької родини котів, з тої самої родини, з якої походять леви, пантери, рисі, а також і наші хатні маленькі коти. Тигр буває і на два метри завдовжки, шкіра жовтуватого кольору з темними пасами, живиться тільки м'ясом, убиваючи слабшу від себе звірину. Він такий кровожерливий, що вбиває навіть тоді, як ситий. Нападає і на людину. Живе в південній Азії, головню в Індії, по очеретах і лісах джунглів. Індуси його страшенно бояться і вважають царем всіх тамошніх звірів, бо хоч там є більші звірі, наприклад, слони, але вони буже неповоротні. Тигр стрибає слонові на хребет і загризає його. В Індії тигри не раз знищують цілі села, тому індуси називають

його „людоїд” та розповідають про нього всякі забобонні байки).

Пан Бернет, поклавши свіжого тютюну до своєї люльки, продовжував своє цікаве оповідання:

— Але це ще не все. Тутешні індуси вперто поговорюють, що то не тигр, а тигриця і то незвичайна. Вірте чи ні, я вже сам не знаю, що про це думати — знаєте, що тут кажуть? Що це не тигриця, а та жінка-відьма, Амага, що ми були коло її хати.

Тут Багадур знову зблід і знизив голос, неначе б то боявся когось поблизу — аж мене самого мимохідь стало морозити, хоч як не смішно було слухати небелиць про всякі страхи.

— Кажуть, говорив далі Багадур, — що тій жінці, а вона зветься Амага, — один їхній божок дарував таку силу, що вона може перекидатися в тигра. Вона вбиває всякого, хто до неї наблизиться, вип'є з нього кров або знищить блиском своїх очей, неначе громом.

А щодо жінки тої, Амаги, то мушу вам розказати ще одну річ. Вона чудова лікарка. Коли одного разу мій хлопець найвся в джунглях трійливих ягід і вже мав умерти, а не було тут ніде лікаря, мої слуги прикликали Амагу, хоч і з страху за свою шкіру, і що ви скажете? Дала лік, вилікувала хлопця. І ще дивна річ: якби ви бачили, як вона голубила дитину й тулила до себе — наче свою рідну. Дивна й чудна це істота.

2. Пан Бернет хоче в'яснити смерть індійського ворожбита Ойги

Пан Бернет, стоячи на палубі корабля й покурюючи люльку, розповідав далі свої давні спомини з далекої Індії.

Багадур передав мені урядування і поїхав. Він радо втікав з цієї непевної країни, де стільки всяких небезпек та такий забобонний нарід, що може заразити страхом і тверезого європейця.

Я почав урядувати. Але моя індуська служба вже почула про погрозу, яку кинула мені Амага, про те, щоб я берігся того сірого тигра. Я бачив на обличчях моїх слуг і людей з близького індуського села страх. Коли вони дивилися на мене, то так неначе казали: вже твої дні поранені!

Одного разу в пополудень, коли я повернувся до табору після поїздки та сидів в наметі, записуючи в книгах рахунки, почув я голос мого помічника, службовця Хана.

Він відхилив край намету, питаючись, чи може увійти. (Він добре говорив по-англійському). Увійшовши, по-здоровкався, як звичайно, але його темне лице було сіре й залякане. Він важко дихав — видно, що біг щосили.

— Що сталося, Хане?

— Пане, чарівниця з помсти забила Ойга!

— Якого Ойга?

— Ойго — це тутешній сільський лікар-ворожбит. Його Амага зненавиділа з того часу, як він урізав їй палець.

— Який палець. Що ти верзеш, як непритомний? Ви всі здається вже з глузду з'їхали, ціле село здуріло!

— Пане, уста вашого раба говорять тільки правду. Ойго вбитий сірим тигром. Є тут хлопець, що це бачив на власні очі. Кажете його привести?

— Веди сюди скоріше!

За пару хвилин мій Хан прибіг назад, тягнучи за собою хлопчину — восьмилітка, пастушка. Хлопчик був голлий, як звичайно хлопці в Індії, тільки підперезаний шматком якогось лаха. Очі хлопця вилізли наверх з переляку.

— Кажі, хлопче. Розповідай його милості, що ти бачив.

Хлопець був такий заляканий, певно, тим, що бачив і мою високою особою, що довгий час не міг здобути з себе слова. Нарешті розкрив рота:

— Ясний пане, я пас корови в джунглях. Ойга вбила звірина. Я втік на дерево, вона мене побачила — вишкірила на мене зуби. Ой, як страшно! Ой, вона мене заб'є!

Тут хлопець вже нестало більше сил, і він впав на землю, зімліваючи. На щастя, я мав при собі пляшку з амоніаком. Я підсунув її хлопцеві під ніс, і він очуняв.

Хлопець нагло зірвався і хотів тікати, дивлячись з острахом на мене. Він певно думав, що я якийсь чарівник, що чарами пробуджує мертвих людей.

Я суворо grimнув на хлопця і наказав йому оповіда-ти. Це допомогло, бо нарід той споконвіку звик до рабства і сліпого послуху.

— Нема чого боятися, — кажу. Підеш з нами і покажеш, де забито Ойга. Дам тобі за те 8 шилінгів.